BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 şi 15 octombrie 1980 Nr. 37—40

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Instalarea Prea Sfinţiei Sale LUCIAN FLOREA-FĂGĂRĂŞANUL ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

În timpul Sf. Liturghii, la instalare, P. S. Lucian binecuvîntînd credincioşii

Precum s-a relatat anterior (vezi „Telegraful Român" din 1 şi 15 august 1980), la propunerea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în şedinţa sa de lucru din 16 iulie 1980, a ales pe P. S. Episcop Lucian Florea — Făgărăşanul, Vicarul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală, în funcţia de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Alegerea a fost confirmată prin decret prezidenţial, care a fost înmînat într-un cadru festiv la Departamentul Cultelor, în ziua de 18 septembrie 1980, solemnitatea fiind prezidată de Domnul Ion Roşianu, Preşedintele Departamentului Cultelor.

Instalarea oficială a P. S. Lucian Florea-Făgărăşanul ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a avut loc în Catedrala mitropolitană din Sibiu, Duminică, 28 septembrie 1980.

Sfînta Liturghie a fost săvîrşită cu acest prilej de un impresionant sobor în frunte cu Î. P. S. Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, locţiitor de Mitropolit al Ardealului, P. S. Episcop Vasile al Oradiei şi P. S. Episcop-vicar Lucian. Mai erau de faţă în Catedrala mitropolitană: P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Visarion al Aradului, P. S. Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Gherasim Hunedoreanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, Eminenţa Sa Nagy Gyula, Episcopul Bisericii Reformate din Cluj-Napoca, Eröss Ludovic, prepozit-director al Cancelariei la Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia, Hans Hermannstädter — curatorul Bisericii Evanghelice C. A. Sibiu.

Au participat, de asemenea, P. C. Părinţi profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P. C. Părinţi protopopi din Arhiepiscopie, membrii clerici şi mireni în Consiliul eparhial, P. Cuv. Arhimandriţi şi Stareţi de mănăstiri din Eparhia Sibiului, membri ai familiei P. S. Episcop-vicar Lucian, preoţi şi credincioşi.

Au fost prezenţi reprezentanţi ai Departamentului Cultelor, precum şi reprezentanţi ai autorităţilor locale de stat.

După Sfînta Liturghie, a avut loc solemnitatea instalării P. S. Lucian Florea Făgărăşanul ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Această solemnitate a fost condusă de *Î. P. S. Teoctist Arăpaş, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, locţiitor de Mitropolit al Ardealului.*

Într-o frumoasă cuvîntare, Î. P. S. Sa a subliniat semnificaţiile evenimentului. Mînecînd de la cuvintele rugăciunii „Împărate ceresc", Înaltul Ierarh a arătat că evenimentul de la Rusalii se actualizează şi acum, nu numai pentru că „la fiecare Liturghie simţim căldura Rusaliilor", dar şi pentru că măreaţa Catedrală de la Sibiu a fost hărăzită Sfintelor Rusalii şi totodată pentru că azi cîntăm şi ne rugăm împreună cu reprezentanţii celorlalte culte, împlinind astfel dezideratul exprimat de frumosul imn al Cincizecimii: „iar cînd a împărţit limbi ca de foc, într-o unire pe toţi i-a chemat şi cu un glas mărim pe Prea Sfîntul Duh".

„În această atmosferă creştină — a spus în continuare Î. P. S. Sa —, aducem la îndeplinire hotărîrea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care, sub preşedenţia Prea Fericitului Patriarh Iustin, cu puterea şi cu lucrarea Duhului Sfînt, a ales în unanimitate de voturi, în şedinţa sa din 16 iulie 1980, în postul vacant de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, pe Prea Sfinţitul Lucian Făgărăşanul, la propunerea Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului".

În continuare, după ce a înfăţişat pe scurt viaţa şi frumoasa activitate bisericească şi patriotică a P. S. Lucian, mai întîi, timp de 12 ani, ca superior al Aşezămintelor româneşti de la Locurile Sfinte, iar apoi, din 1974 încoace, ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală, Î. P. S. Sa a arătat că în toate împrejurările şi peste tot, noul Episcop-vicar de la Sibiu „s-a afirmat şi a confirmat prestigiul Bisericii noastre Ortodoxe Române".

Referindu-se apoi la credincioşii şi preoţii din Transilvania, în mijlocul cărora îşi începe păstorirea P. S. Lucian, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a reamintit statornicia în dreapta credinţă a românilor de pe aceste plaiuri „strîns înrădăcinaţi pe brazda străbună" şi care cultivă astăzi un frumos şi rodnic ecumenism local cu credincioşii celorlalte confesiuni.

„Sîntem deplin încredinţaţi — a spus Î. P. S. Sa adresîndu-se noului Episcop-vicar — că veţi stărui cu toată îndelunga răbdare pentru a face «cuvîntul lui Dumnezeu viu şi lucrător» (Evrei 4, 1), în credinţa şi faptele credincioşilor, săvîrşind lucrarea arhieriei cu bunătate, omenie, blîndeţe şi pricepere... Veţi mărturisi astfel că menirea învăţăturii noastre ortodoxe este aceea de a fi în slujba vieţii, fiindcă slujirea este chemarea permanentă a lui Hristos şi semn al timpului nostru".

Î. P. S. Sa a încheiat mulţumind tuturor şi împărtăşind celor prezenţi binecuvîntarea arhierească împreună cu unarea de bun spor duhovnicesc întru toate.

A luat cuvîntul apoi *P. C. Pr. Mihai Sămărghiţan*, consilier administrativ-bisericesc al Arhiepiscopiei Sibiului. Citînd cuvintele psalmistului: „Binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului" (Psalm 117, 26), P. C. Sa a spus că „astăzi, prin voia Tatălui ceresc, Centrul eparhial, preoţii, ieromonahii, monahii şi credincioşii Arhiepiscopiei Sibiului îl întîmpinăm cu aceleaşi cuvinte şi cu acelaşi entuziasm pe nou alesul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, în persoana Prea Sfinţiei Sale, Prea Sfinţitului Episcop Lucian Florea-Făgărăşanul, fiu al Transilvaniei, care vine în mijlocul nostru în numele Domnului..."

„Personalul Centrului eparhial, preoţimea şi credincioşii Arhiepiscopiei Sibiului — a spus P. C. Sa, adresîndu-se P. S. Episcop-vicar Lucian — doresc să-şi exprime astăzi hotărîrea lor de a Vă urma întru toate sfatul cel bun, pe care ni-l veţi împărtăşi şi de a nu precupeţi nici un efort pentru prosperitatea Bisericii noastre şi pentru a contribui alături de toţi fiii poporului nostru la înflorirea scumpei noastre Patrii".

Luînd cuvîntul, *Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Florea-Făgărăşanul* a adresat mulţumiri lui Dumnezeu, Care l-a chemat la această nouă slujire, exprimîndu-şi totodată emoţia adîncă de care este cuprins în acest moment important din viaţa P. S. Sale.

„La propunerea Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului — a spus P. S. Sa —, Sfîntul Sinod m-a chemat ca, împreună cu Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist, locţiitor de Mitropolit al Ardealului, cu membrii Adunării eparhiale, cu Consiliul arhiepiscopesc, cu părinţii protopopi şi cu slujitorii sfintelor altare din această Arhiepiscopie, să continuăm şi să dezvoltăm valorile duhovniceşti şi tradiţionale legate de numele bun al Mitropoliei Transilvaniei, care a păstrat în timpul existenţei sale, aşa cum cronica ne vorbeşte despre faptele ei, credinţa cea adevărată, strădaniile fiilor ei pentru libertate, evlavia creştină, omenia şi înălţarea valorilor duhovniceşti legate de vrednicia cu care această Mitropolie a fost binecuvîntată de Dumnezeu".

În continuare, P. S. Episcop-vicar Lucian a arătat că a împlinit slujirile de pînă acum sub semnul celei

Pr. asistent *Vasile Mihoc*

(Continuare în pag. a 3-a)

Hirotonirea şi instalarea Prea Cuviosului Arhim. Damaschin Coravu, ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei

În urma recomandării Înalt Prea Sfinţitului Nestor, Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei şi la propunerea Comisiei canonice, juridice şi pentru disciplină, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în şedinţa sa de lucru din ziua de 16 iulie 1980, a ales precum am mai arătat, în demnitatea de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei pe Prea Cuviosul Arhimandrit Damaschin Coravu, cu titlul de Severineanul.

Joi, 18 septembrie a. c. la Departamentul Cultelor, a avut loc solemnitatea înmînării Decretului prezidenţial privind recunoaşterea numirii P. C. Arhim. Damaschin în treapta de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei. La această festivitate au participat: Domnul Ion Roşianu, Preşedintele Departamentului Cultelor şi personalul superior al acestui Departament, Prea Fericitul Patriarh Iustin, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor, Înalt Prea Sfinţitul Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Înalt Prea Sfinţitul Nicolae al Banatului, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, şefi ai cultelor religioase din Bucureşti, Consilierii Arhiepiscopiei Craiovei.

Hirotonirea în demnitatea de Episcop a Prea Cuviosului Damaschin Coravu a avut loc Duminică, 21 septembrie 1980, în biserica Maica Domnului „Dudu" din Craiova, în cadrul Sfintei Liturghii săvîrşită de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor, de Prea Sfinţitul Episcop Iosif, al Rîmnicului şi Argeşului şi de Prea Sfinţitul Vasile Tîrgovişteanul, Episcop-vicar Patriarhal, înconjuraţi de un ales sobor de preoţi şi diaconi.

Au participat la acest moment solemn PP. CC. consilieri, preoţi, monahi şi monahii din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei, numeroşi credincioşi.

Au fost de faţă, de asemenea, reprezentanţii Departamentului Cultelor.

După expunerea amănunţită a învăţăturii de credinţă ortodoxă, a mărturisirii Simbolului credinţei şi a semnării declaraţiei făcute, soborul ierarhilor şi al slujitorilor a intrat în Sfîntul altar unde a fost săvîrşită Taina hirotoniei în arhiereu a Prea Cuviosului Arhimandrit Damaschin Coravu. Apoi, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor a înfăţişat credincioşilor, din faţa Sfîntului altar, pe noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei — Damaschin Severineanul, căruia i-a încredinţat insemnele rangului arhieresc: sacosul, omoforul, engolpionul şi mitra, în timp ce corul şi credincioşii intonau: „Vrednic este!"

După terminarea slujbei religioase, la palatul mitropolitan a avut loc agapa frăţească în cinstea noului Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, Prea Sfinţitul Damaschin Severineanul.

Moment din timpul slujbei de la instalarea P. S. Damaschin Severineanul

COMUNIUNEA SFINȚILOR

Aniversarea unui sfert de veac de la canonizarea solemnă a unor sfinți români (10—23 octombrie 1955) oferă Bisericii Ortodoxe Române prilejul de a sublinia încăodată nu numai importanța istorică a acestui act, ci și valoarea lui aghiografică și ecleziologică. Despre însemnătatea istorică a evenimentului, Profesorul Teodor Popescu scria: „Canonizînd sfinți din neamul nostru, Biserica Ortodoxă Română înscrie pe seama lui un titlu de vrednicie în cartea istoriei creștine. Datori popoarelor apropiate care s-au creștinat înaintea noastră, cum au fost grecii, noi întoarcem Bisericii Ortodoxe, prin sfinții noștri, prinos de mulțumire, de credință și de virtute creștină. Aceasta se adaugă la bogata noastră contribuție materială și morală pentru

susținerea credinței și vieții ortodoxe în cursul timpului, arătînd neamul nostru vrednic de credința ce a primit și de nădejdile ce s-au pus și se pun în el, și împreună cu contribuția celorlalte popoare se adaugă la marele patrimoniu comun al creștinismului" *(O sărbătoare a întregii Ortodoxii,* în „Ortodoxia", 1955, nr. 4, p. 637). Pentru canonistul Liviu Stan, Octombrie 1955 reprezintă: „Un act de însemnătate unică pentru Biserica noastră, cel mai grăitor act de evlavie al Bisericii Ortodoxe Române dintr-un răstimp care-i cuprinde aproape întreaga sa istorie, — prin cinstirea după toată rînduiala a sfinților ridicați din obștea dreptcredincioșilor săi fii" (*Canonizarea sfinților români,* în „Biserica Ortodoxă Română", 1968, nr. 6, p. 732—733).

Într-adevăr, introducerea în calendarul bisericesc și în sinaxarul Ortodoxiei române a unor nume de *sfinți* (Calinic de la Cernica — 11 aprilie), de *mărturisitori* (mitropoliții Ilie Iorest și Sava Brancovici de la Alba Iulia — 24 aprilie, ieromonahii Visarion din Sarai și Sofronie de la Cioara — 21 octombrie) și de *mucenici* (Oprea Nicolae (Miclăuș) din Sălișteș Sibiu — 21 octombrie) înseamnă, pe de o parte, identificarea acelor mărturii vii fără de care tradiția Bisericii Române n-ar putea fi recunoscută ca o sursă de sfințenie, de curaj și de tărie apostolică. Căci o Biserică locală își stabilește continuitatea ei nu numai în funcție de instituțiile ei apostolice și bisericești, sacramentale sau canonice, ci și avînd ca punct de referință pe martirii ei, adică pe stîlpii permanenți pe care se reazimă templul ei. De aceea orice Biserică locală are datoria să asigure atît succesiunea apostolică a episcopatului său, dar mai ales să identifice pe sfinții săi, pe cei vechi și cei noi, fără de care ea nu poate fi „biserica Dumnezeului celui viu, stîlp și temelie a adevărului" (I Tim. 3, 15). De altfel, din 1956, numele Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș este menționat în calendarul Bisericii Române la 15 septembrie. Tradiția aghiografică reprezintă astfel șuvița de aur în frînghia ce formează continuitatea, vitalitatea și permanența Bisericii. *Succesiunea apostolică,* a celor hirotoniți prin punerea mîinilor și identificați prin purtarea potirului și *succesiunea sfinților,* a celor hirotoniți prin jertfă și identificați prin purtarea crucii, sînt cele două mari semne după care se recunoaște tradiția sfîntă a unei Biserici.

Pe de altă parte, prin canonizarea unor sfinți români și prin extinderea cultului unor sfinți cu cinstire locală (Cuvioasa Paraschiva de la Iași — 14 octombrie, Mucenița Filofteia de la Argeș — 7 decembrie, Sfîntul Grigorie Decapolitul de la Bistrița — Vîlcea — 20 noiembrie, Sfîntul Dimitrie cel Nou din București — 27 octombrie, Cuviosul Nicodim de la Tismana — 26 decembrie, Sfîntul Ioan Valahul — 12 mai), Biserica Română iese din orbita ei locală și intră în orbita universală a aghiografiei ortodoxe. Recunoașterea reciprocă a sfinților a fost totdeauna un semn de sobornicitate și de plenitudine. Biserica are conștiința plenitudinii sale mai ales în *comuniunea sfinților,* în totalitatea rugăciunilor de mijlocire a celor care stau la încheieturile ei vitale. *Comuniunea sfinților* este semnul universalității Bisericii, dar și un semn de judecată pentru toate diviziunile din Biserica istorică, pentru toate tensiunile ce există între creștini și între Bisericile locale. Unitatea Bisericii locale și universale decurge din *comuniunea sfinților,* din mijlocirile și laudele lor necontenite „ca toți să fie una".

Tradiția aghiografică românească îmbracă semnificații multiple: Biografia sfinților a jucat totdeauna un rol hotărîtor pentru îndrumarea spirituală a credincioșilor (Ion Năstase, *Profilul moral al sfinților români,* în „Ortodoxia", 1974, nr. 2, p. 352—362). „Să cercetezi în fiecare zi chipurile sfinților ca să afli odihnă în cuvintele lor", zice *Învățătura celor 12 Apostoli* (IV, 2). Este vorba nu numai de valoarea ei morală, ci și de valența ei teologică. Căci teo-

logia are ceva în comun cu modul de viață al sfinților, cu asceza „războiului nevăzut", cu spiritualitatea îndumnezeirii. În viața sfinților, biografia este inseparabilă de teologie, aceasta fiind însăși istoria vieții lor cu Dumnezeu. A face teologie înseamnă a vorbi de modul în care trăim zi de zi colocviul nostru cu Dumnezeu, de apologia și sfințirea numelui Său în lupta cu păcatul și nedreptatea acestei lumi.

Sfinții reamintesc Bisericii unul din principiile evanghelice ale existenței sale, anume că puterea ei stă în cruce, în suferință, iertare și jertfă, că tăria ei stă în slăbiciunea ei, deoarece ea iartă necontenit și iubește pînă la capăt. Sfîntul este cel mai vulnerabil membru al Bisericii, cel mai slab, pentru că „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă" (I Cor. 13, 7). Dar tocmai pentru că poartă în sine slăbiciunile tuturor el este cel mai puternic. Sfinții nu sînt moralizatori sau modele etice. Numele lor adevărat este „purtători de Dumnezeu" (teofori), sau „purtători de Hristos" (hristofori) — (Sfîntul Ignatie, *Către Efeseni,* IX, 2), deoarece ei reproduc stigmatele lui Hristos în trupul lor (Gal. 6, 17). Cu sfinții și martirii săi, Biserica poate identifica „semnul cuielor" pe care Iisus Hristos le poartă în trupul Său înviat (Ioan 20, 25—28). Pentru cei dintîi creștini, martirul este „proba evidentă a parusiei Domnului" *(Epistola către Diognet,* VII, 8—9). Moaștele martirilor au fost venerate totdeauna ca semne ale îndumnezeirii firii umane, ca dovadă a noii creații, a învierii și împărăției lui Dumnezeu (O antologie aghiografică ortodoxă *Orthodox Saints,* în 2 volume (1976 și 1978), a fost publicată de George Poulos, la Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts). Sfinții sînt creatori de comuniune, de solidaritate și de împăcare, acolo unde egoismul și individualismul ridică frontiere între oameni și pervertesc relațiile lor. Trăind direct din cea dintîi comuniune care este Dumnezeu Sfînta Treime, *comuniunea sfinților* constituie forța de atracție a comunității creștine. Creștinii sînt astfel trimiși să trăiască împreună nu pentru că unirea face puterea, ci pentru că Dumnezeu însuși e comuniune de persoane, pentru că păcatul înseamnă degradarea solidarității cu semenii și pentru că nimeni nu poate rosti numele lui

Dumnezeu decît împreună cu alții. Cu sfinții și martirii săi, Biserica Ortodoxă Română posedă adevărata rezistență în momente și evenimente istorice dificile. Doi ierarhi ortodocși, Ilie Iorest și Sava Brancovici, rezistă cu tărie prozelitismului calvin străin la jumătatea secolului al 17-lea în Transilvania. Un secol mai tîrziu, doi călugări, Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, și un mirean, Oprea Miclăuș, plătesc cu viața lor opoziția împotriva uniației catolice în aceeași regiune. În această perioadă, calvinizarea agresivă impusă de stăpînirea străină maghiară a Ardealului și ofensiva catolică pentru extinderea jurisdicției episcopului de Roma asupra ortodocșilor români din Transilvania nu erau simple acțiuni de prozelitism confesional, ci adevărate misiuni politice antinaționale. Ele puneau în pericol nu numai credința și liturghia ortodoxă, care avea în această regiune o legitimitate apostolică, ci și identitatea etnică, limba și cultura nației române, care avea o origine seculară. Pătimind pentru Ortodoxie, martirii Bisericii din Transilvania au suferit pentru cultura și limba română. (Ep. Antonie Plămădeală, *Un episod important din lupta pentru limba română,* în „Ortodoxia", XXX (1978), nr. 3). Desigur, Biserica Ortodoxă Română evocă acum aceste pagini de calendar eroic nu cu intenții antiecumenice, ci anume pentru a venera pe cei ce au creat istoria ei sfîntă prin jertfa lor și pentru a elogia pe cei ce au instaurat astăzi un climat ecumenic în care tensiunile confesionale și etnice au dispărut.

În fine, soborul sfinților constituie nucleul indestructibil al Bisericii istorice. Ideea de „rămășiță", de restul credincios este tot atît de biblică și ortodoxă, ca și cea de „poporul lui Dumnezeu". În cele mai deznădăjduite clipe ale existenței sale, Biserica recurge la îndurarea lui Dumnezeu în numele acestui mănunchi de sfinți, visteria sa ascunsă și rezerva sa ultimă, cunoscută doar lui Dumnezeu: „Și de sînt undeva între noi unii care se tem de numele Tău și păzesc poruncile Tale, — o parte mică oarecare, aleasă, sămînță binecuvîntată, visterie ascunsă, pe care Tu unul o știi și o păzești —, ascultă ca un bun pe aceștia care cheamă facerea Ta de bine și mila Ta asupra noastră, și primește rugăciunile lor ce se aduc Ție, pentru poporul cel ce a greșit, Stăpîne iubitorule de oameni" (Rugăciune la izbăvire de cutremur, *Molitfelnic,* ed. 1971, p. 393).

Pr. prof. *Ion Bria* — Geneva

Simbolul Credinței (IX)

(Dumnezeu Sfințitorul. 2. Condițiile îndreptării)

2. Îndreptarea se cîștigă de către fiecare credincios în parte prin har, credință și fapte bune, în Biserică. Astfel, condițiile îndreptării sînt: a) harul, b) credința și c) faptele bune, întreaga lucrare de îndreptare sau mîntuire săvîrșindu-se în Biserică, trupul tainic al lui Hristos.

Harul constituie condiția obiectivă a îndreptării, fiindcă el aparține numai lui Dumnezeu, cu totul independent fiind de cel ce se îndreptează primindu-l ca dar dumnezeiesc; Credința și faptele bune constituie condițiile subiective (personale) ale îndreptării, întrucît aparțin celui care se îndreptează, ele fiind răspunsul afirmativ al acestuia la chemarea și ajutorul haric, ca și semn al liberei conlucrări omenești cu harul, în vederea mîntuirii.

a) Harul este energia dumnezeiască necreată izvorînd din ființa lui Dumnezeu dar nedespărțindu-se de acea ființă, energie sau putere care, în urma operei răscumpărătoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat, se împărtășește prin Duhul Sfînt credincioșilor, în Biserică, spre mîntuire. Fiind al ființei dumnezeiești, harul este al întregei Sfinte Treimi, deopotrivă al Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfînt, dar se numește îndeosebi al Fiului, întrucît Fiul ne-a făcut cu putință împărtășirea de el, de har, și tot așa se numește harul și al Duhului Sfînt, întrucît Duhul Sfînt, unit cu Fiul, îl împărtășește direct prin Sfintele Taine, El, Duhul, fiind „Cel ce umple totul în toate" (Efes. 1, 23). Cum, în ființa Sa, „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8), putem spune că harul este iubirea lui Dumnezeu revărsată, prin Hristos în Duhul Sfînt, peste noi; sau, vorbind în icoană, că harul este fața lui Dumnezeu întoarsă către noi.

Harul este necesar pentru mîntuire, întrucît, prin puterile lui proprii și slăbite de păcat, omul nu se poate îndrepta și ridica la comuniunea cu Dumnezeu; iar după cîștigarea îndreptării, prin Botez, necesitatea harului rămîne mereu neîntreruptă pentru toată viața, îndreptarea neputîndu-se păstra fără ajutorul haric, precum, fără acesta, nu se poate nici dezvolta și întări viața duhovnicească din îndreptare. Despre acestea ne asigură Mîntuitorul însuși: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh (prin Botez) nu va putea intra în împărăția lui Dumnezeu" (Ioan 3, 5); „Rămîneți întru Mine și Eu întru voi. Precum mlădița nu poate să aducă roade de la sine dacă nu rămîne în viță, tot așa nici voi dacă nu rămîneți întru Mine... Căci fără Mine nu puteți face nimic" (Ioan 15, 4—5). Iar Sfîntul Apostol Pavel ne spune: „Dumnezeu este cel ce lucrează întru voi și ca să voiți și ca să săvîrșiți, după a Lui bunăvoință" (Filip. 2, 13).

Harul este, tot așa, dar al lui Dumnezeu, adică întru totul gratuit, nu plată cu care Dumnezeu ar fi îndatorat către noi pentru vreo vrednicie proprie nouă. Cei îndreptați „sînt îndreptați în dar, cu harul lui Dumnezeu, prin răscumpărarea cea întru Hristos Iisus" (Rom. 3, 24), arătîndu-se „nemărginita bogăție a harului Său, în bunătatea Lui față de noi în Hristos Iisus" (Efes. 2, 7).

Harul este, apoi, general sau universal, adică se oferă tuturor, chemîndu-i pe toți la mîntuire și mîntuindu-i pe cei care se deschid lui duhovnicește și înaintează pe drumul binelui, dar fără ca el, harul, să silească pe cineva sau să mărginească cuiva în vreun chip oarecare libertatea. „Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, voiește ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină" (I Tim. 2, 3—4) și, în unire cu Hristos în Duhul Sfînt, să se facă, „în nădejde, moștenitori ai vieții veșnice" (Tit 3, 7).

b) Credința care se naște în om sub înrîurirea harului, însă cu consimțirea omului ascultător al voiei lui Dumnezeu, este primirea adevărului mîntuitor descoperit și prin Iisus Hristos, de Care și a Cărui operă mîntuitoare credinciosul se alipește duhovnicește cu deplin devotament și cu iubire; iar adevărul mîntuitor este cel propovăduit de Biserică, astfel că nu orice credință, numai pentru că ar fi numită credință, este mîntuitoare, ci numai cea dreaptă și vie a Bisericii; căci ea, Biserica, este trupul tainic al lui Hristos, trup al cărui Cap este El și în care El este totdeauna viu și lucrător (Matei 28, 20), în Duhul Sfînt (Ioan 14, 17, 26). Așa, „fiind îndreptați din credință, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am avut și apropiere, prin credință, la harul acesta în care stăm" (Rom. 5, 1—2).

c) Faptele bune sînt toate actele omenești care, nedespărțite de credință ci împreunate organic cu aceasta, izvorăsc din iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele, toate faptele care pot fi cuprinse în rugăciune, în milostenie și în post, faptele care slujesc și susțin viața pe linia binelui, întru menținerea ei pe această linie și întru propășirea ei religioasă și morală, spirituală și morală, atît individuală cît și socială.

Însăși credința are calitatea și de act, de faptă, întrucît este atitudine duhovnicească luată conștient și liber de către credincios, este primire liberă prin deschidere consimțită a sufletului către Dumnezeu și, prin adevărul dumnezeiesc primit, deschidere frățească și către semeni. Astfel, adevărata credință, cea vie, are caracter activ, întrucît cuprinde ataşamentul (alipirea sufletească) la adevărul cunoscut prin ea, adică iubirea de Hristos, „Calea, Adevărul și Viața" (Ioan 14, 6), ca și năzuința de rămînere și creștere în Hristos, credință din care izvorăsc faptele bune ca fructe ale pomului bun. Numai această credință vie este mîntuitoare, căci este „credință lucrătoare prin iubire" (Gal. 5, 6), iar „credința fără fapte este moartă" (Iac. 2, 26); ea, credința fără iubire, chiar puternică fiind, nu mîntuiește, ci doar face din om „aramă sunătoare și chimval zîngănitor" (I Cor. 13, 1).

Necesitatea, pe lîngă credința socotită singură, a faptelor bune pentru mîntuire se vădește și prin aceea că abia prin ele, prin fapte, se arată împreună-lucrarea credinciosului cu harul Dumnezeiesc; abia prin activitatea sa credinciosul trăiește cu adevărat ca mădular viu în Biserică, prin harul lui Hristos, în Duhul Sfînt; abia faptele bune sînt semnul că harul pătrunde întreaga ființă a credinciosului, susținîndu-l, însuflețindu-l, întărindu-l în toate cele bune și asigurîndu-i, în deplină libertate și conștiință, înaintarea pe calea desăvîrșirii morale.

De aceea, în credință și iubire, cu hotărîre neabătută să urmăm sfatul Apostolului, sfat nelipsit din povața Bisericii dreptmăritoare: „Frații mei, cîte sînt adevărate, cîte sînt de cinste, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt de iubit, cîte sînt cu nume bun, orice virtute și orice laudă, la acestea să vă fie gîndul" (Filip. 4, 8), „...pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să caute să fie în frunte la fapte bune. Căci acestea sînt cele bune și de folos oamenilor" (Tit 3, 8). Iar prin așezarea în frunte cu fapte bune se răspunde dorinței Mîntuitorului nostru Care ne spune: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Matei 5, 16).

În sfîrșit, marea însemnătate a faptelor bune pentru mîntuire rezultă și din aceea că la Judecata din urmă, cînd se va da ultima și definitiva sentință a Judecătorului ceresc asupra lumii, faptele bune sînt arătate ca fiind hotărîtoare, fără să se mai atragă atenția asupra credinței dar subînțelegîndu-se că ele, faptele bune, sînt fructele pomului bun, cel al credinței. Atunci, la Judecata obștească, „Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi, și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale" (Matei 16, 27); atunci Dumnezeu „va da fiecăruia după faptele lui" (Rom. 2, 6); „Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea judecății lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău" (II Cor. 5, 10).

Pr. Prof. *Isidor Todoran*

Continuarea săpăturilor arheologice de la M-rea Partoș

Prin ajutorul material acordat de Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, între 2—26 iulie a. c. au continuat săpăturile arheologice de la vechiul așezămînt din cuprinsul eparhiei, mănăstirea Partoș.

Relevăm surprinderea unor noi elemente privitoare la așezarea rurală ce datează din cursul secolului al XIV-lea, dezvelirea unui complex de locuințe și cercetarea unui număr de 25 morminte aferente primului edificiu religios, biserica mănăstirii Partoș.

Prezența unor obiecte de podoabă, inele sigilare, permit ipoteza edificării acestui nucleu monastic în cursul secolului XV. De asemenea, au fost descoperite unele fundații superficial realizate, din cărămidă, legate cu mortar, la vestul bisericii mari, care datează din secolul XVIII, fundații ale unor amenajări organizate în jurul edificiului central al mănăstirii. Stabilirea elementelor de planimetrie a acestor construcții reperate, rămîn a fi precizate prin practicarea unui viitor sondaj arheologic în perimetrul mai sus-menționat.

Instalarea Prea Sfinţiei Sale Lucian Florea-Făgărăşanul

(Continuare din pag. 1)

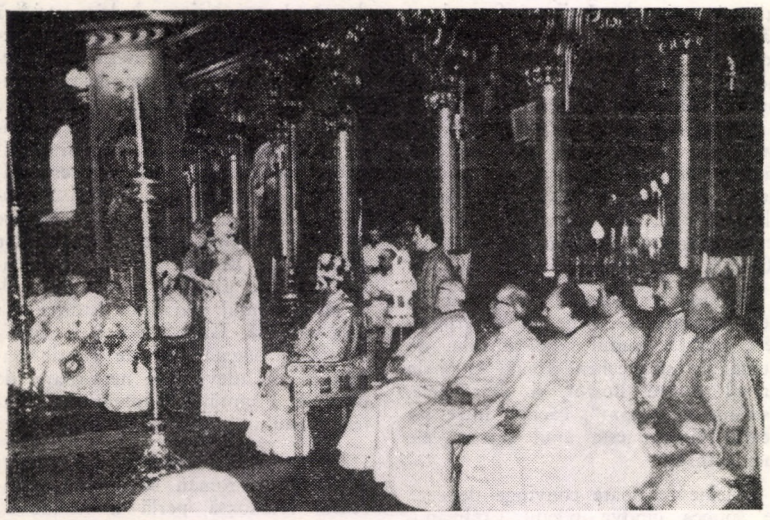

I. P. S. Mitropolit Teoctist rostind cuvîntarea de instalare a P. S. Lucian

mai stricte exigenţe. Acum îşi începe o nouă slujire, hotărît să se dedice cu toată fiinţa „intereselor creştine, duhovniceşti şi patriotice, ale neamului şi Patriei, la care este antrenată, mai ales în zilele noastre, întreaga conducere a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Iustin".

„Ca fiu al Bisericii Ortodoxe Române, născut şi crescut pe frumoasele plaiuri ardelene ale judeţului Alba, educat în viaţa duhovnicească la vetrele de tradiţională şi aleasă evlavie şi cultură a mănăstirilor moldovene şi muntene, sînt chemat astăzi ca împreună cu întregul cler şi obştea credincioşilor din această Sfîntă Arhiepiscopie, să contribuim la menţinerea şi propăşirea renumelui acestei Sfinte Arhiepiscopii, purtătoare de cinste şi demnitate de veacuri, în rîndul celorlalte Eparhii surori şi culte din ţara noastră.

Cu acelaşi duh de dragoste faţă de Dumnezeu şi de aproapele, ne vom strădui să răspîndim razele bunei înţelegeri între toţi fiii acestor meleaguri, în duhul «vieţii celei noi», în care se cere ca Evanghelia lui Hristos să fie vestită în spiritul înţelegerii şi slujirii oamenilor".

Amintind cîteva date din trecutul glorios al pămîntului transilvan, P. S. Sa a spus: „Devotat acestor idealuri ale înaintaşilor şi credincioşilor din această Sfîntă Arhiepiscopie... înţeleg să port cu cinste şi demnitate făclia Ortodoxiei româneşti pe aceste binecuvîntate plaiuri..."

Realităţile confesionale din Arhiepiscopia Sibiului „vor fi pentru smerenia mea prilej de promovare a ecumenismului practic local dintre cultele religioase din ţara noastră şi de puternică înfrăţire a credincioşilor acestora, ce aparţin altor naţionalităţi conlocuitoare în aceeaşi patrie, Republica Socialistă România".

În încheiere, P. S. Sa a mulţumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin şi Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, autorităţilor de stat şi tuturor celor prezenţi la solemnitate.

Ierarhii şi reprezentanţii cultelor la instalare

În acordurile Imnului arhieresc, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian a binecuvîntat pe credincioşii prezenţi, solemnitatea instalării luînd astfel sfîrşit.

În cinstea P. S. Episcop-vicar Lucian, Consiliul nostru arhiepiscopesc a oferit o masă oficială, care s-a desfăşurat în Aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

În timpul mesei, *P. S. Episcop Vasile Coman al Oradiei* a adresat P. S. Episcop-vicar Lucian un cuvînt de salut din partea Ierarhilor transilvăneni. Au mai luat cuvîntul *Eröss Ludovic*, prepozit-director al Cancelariei la Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia, *Eminenţa Sa Nagy Gyula*, Episcopul Bisericii Reformate din Cluj-Napoca, *Domnul Dr. Ilie Georgescu*, membru al Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, *P. C. Pr. Traian Belaşcu*, fost vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, *P. C. Protopop Dănilă Luca* (Sibiu) şi *P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan*, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

În numele eparhiilor, cultelor, instituţiilor şi organismelor bisericeşti pe care le reprezentau, vorbitorii au toastat pentru Conducătorii Patriei noastre, pentru Sfîntul Sinod, în

Soborul ierarhilor şi slujitorilor la instalare

frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, pentru prosperitatea ţării şi a poporului nostru, pentru relaţii frăţeşti între naţionalităţile şi cultele din ţara noastră, făcînd totodată P. S. Episcop-vicar Lucian urări de succes deplin în noua slujire.

A vorbit, de asemenea, *Domnul Ion Popescu*, Director în Departamentul Cultelor.

Tuturor le-a răspuns *Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian* exprimînd mulţumiri pentru sentimentele şi urările exprimate, precum şi pentru participarea la această solemnitate a instalării sale la Arhiepiscopia Sibiului.

În încheiere, a luat cuvîntul *Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist*, care şi-a exprimat bucuria şi satisfacţia pentru primirea caldă ce i s-a făcut la Sibiu Prea Sfinţitului Episcop-vicar Lucian, îndemnînd pe toţi factorii responsabili din Arhiepiscopia Sibiului la o conlucrare rodnică, spre slava lui Dumnezeu şi spre propăşirea viitoare a Mitropoliei Ardealului.

În pragul acestei noi şi importante slujiri, redacţia revistei „Telegraful Român" urează, în numele colaboratorilor şi cititorilor,

Prea Sfinţitului Episcop-vicar

Lucian Florea-Făgărăşanul

mulţi ani cu sănătate şi cu bogate împliniri pe tărîm bisericesc şi patriotic.

ÎNTRU MULŢI ANI,

PREA SFINŢITE PĂRINTE!

IOAN IGNATON

promotor al vieţii muzicale hunedorene

Astăzi, cînd avem o şcoală componistică românească, o critică românească, muzicologie românească, folclor românesc la rang de ştiinţă, nu putem să nu privim cu recunoştinţă pe aceia care au luptat pentru realizarea acestor nobile năzuinţe.

Din şirul acestora îl menţionăm pe neobositul profesor Ion Ignaton — preşedintele Reuniunii de cîntări, dirijorul Corului bisericii ortodoxe române şi al corului meseriaşilor din Deva.

Răsărit din vatra frumoaselor meleaguri hunedorene Ion Ignaton s-a născut la Ormindea (Hunedoara) în ziua de 1 septembrie 1888, moştenind talentul muzical de la tatăl său, învăţătorul Gheorghe Ignaton, vestit în tot ţinutul pentru darul de a cînta frumos.

După terminarea şcolii primare şi a gimnaziului ortodox român din Brad, şi în urma obţinerii unei burse din fondul „Avram Iancu", al Astrei, a trecut la liceul românesc „Andrei Şaguna" din Braşov urmînd studiul muzicii, îndeosebi al viorii, cu renumitul profesor Gheorghe Dima. În această perioadă, tînărul Ignaton a făcut parte din corul bisericii Sfîntul Nicolae, precum şi din corul Reuniunii de muzică. Astfel a participat la concertele pe care această reuniune le-a organizat sub conducerea maestrului Gheorghe Dima la Ateneul Român din Bucureşti.

În anul 1912 a absolvit Academia de teologie din Sibiu unde a continuat studiul muzicii cu profesorii D. Cunţan şi Timotei Popovici.

În perioada cît a urmat teologia, a organizat şi condus coruri şi orchestre ale colegilor săi, cîntînd la diferite serbări şi la numeroase sfinţiri de biserici.

În primăvara anului 1912 a participat ca dirijor la turneul teologilor români din Sibiu organizat la mănăstirile din ţară, sub conducerea mitropolitului Dr. Nicolae Bălan — pe atunci — profesor la Academia de teologie.

Îşi reliefează dorinţa de perfecţionare a cunoştinţelor de armonie, teorie-solfegii şi contrapunct în urma strălucitelor examene susţinute la Universitatea din Cluj, obţinînd la examenul de specialitate în vara anului 1920 media 10.

Dominat de puternice sentimente patriotice a luptat prin artă pentru înălţarea neamului românesc culegînd şi valorificînd folclorul transilvănean al obiceiurilor de peste an.

Ion Ignaton nu s-a mulţumit doar să noteze cîntecele populare din Ormindea (Brad), Sîntuhalm (Deva) Roşcani (Illia) sau Pricaz (Orăştie), ci le-a aranjat şi armonizat pentru cor sau solişti, publicîndu-le în anii maturităţii cu titlul generic: „Colecţie de cîntece populare — culese, aranjate şi armonizate pentru cor mixt de Ion Ignaton".

Pe lîngă activitatea de folclorist care de fapt ocupă locul central în sînul preocupărilor sale, Ion Ignaton a căutat să valorifice tezaurul pe care l-a culeş în diverse genuri muzicale printre care îl găsim şi pe cel al rapsodiei — al potpuriurilor pentru orchestră şi al celor pentru pian solo. În aceste prelucrări se simte foarte mult influenţa profesorului său Gheorghe Dima cu care Ion Ignaton a ţinut o strînsă legătură tot timpul vieţii acestuia.

Bogata, frumoasa şi nobila muncă de culegător şi prelucrător a muzicii populare, de interpret şi dirijor, a atras după sine aprecierile elogioase ale compozitorului Tiberiu Brediceanu care menţiona următoarele în scrisoarea de la Braşov 12 noiembrie 1944: „Îţi mulţumesc apoi pentru bucuria ce mi-ai făcut-o trimiţîndu-mi frumoasele d-tale lucrări muzicale. Stai neclintit pe linia dreaptă a cunoaşterii şi a aprofundării creaţiei poporale, singura cale care duce sigur spre veritabila expresie muzicală românească, fie în prelucrarea sau utilizarea în orice chip a folclorului nostru, fie şi la formarea stilului în compoziţie independentă."

Din 1919, Ion Ignaton fiind numit profesor de muzică la liceul „Decebal" din Deva, a desfăşurat o muncă deosebită pe tărîm şcolar cît şi pe cel cultural şi naţional.

În primăvara anului 1919 — a înfiinţat „Societatea de cîntări" — cu al cărei cor şi orchestră a desfăşurat o prodigioasă activitate pe tărîm cultural-artistic, organizînd o mulţime de concerte, reprezentaţii de teatru şi operete: „Baba Hîrca", „La şezătoare de T. Brediceanu, atît în Deva cît şi în judeţ stîrnind entuziasmul românului liber, stăpîn pe sentimentele şi destinele lui.

Ion Ignaton are meritul de a fi contribuit în 1943 la înfiinţarea Conservatorului de muzică şi artă dramatică „Gheorghe Dima" din Deva (echivalent şc. medie de muzică), constituind o bază de plecare pentru regenerarea mişcării culturale şi artistice din judeţul Hunedoara, rămînînd înscris în analele teatrului românesc din Ardeal.

Prin înfiinţarea corului meseriaşilor din oraşul Deva a dobîndit mari succese pe tărîm dirijoral desfăşurînd o prodigioasă activitate de propagandă culturală comemorînd „120 de ani de la moartea lui R. Wagner", „150 de ani de la moartea lui Horia, Cloşca şi Crişan", „Comemorarea lui Avram Iancu la Ţebea" etc.

Ion Ignaton militează în continuare pentru legătura vie cu poporul pentru ridicarea spirituală a maselor manifestîndu-se ca un viu propagator al muzicii populare în special în frumoasele cuvîntări: „Educaţie prin artă", „Rolul învăţăturii în valorificarea folclorului muzical", „Cîntecul popular" evidenţiind comorile îngropate în sufletul poporului nostru, concretizate în poezii populare, doine, ghicitori, insistînd asupra păstrării coregrafiei noastre naţionale reprezentată în hore, sîrbe, chindii, căluşar, haţegana, ardeleana etc.

Celui care n-a cunoscut odihna timp de 84 de ani, compozitorul, dirijorul, folcloristul şi profesorul Ion Ignaton i s-a curmat mersul vieţii la 21 decembrie 1973. El reprezintă unul dintre intelectualii de frunte români ai acestor vremuri fără de care n-ar fi putut exista o cultură românească, acei intelectuali care n-au precupeţit nici un efort pentru a dezvălui lumii virtuţile acestui neam.

Prof. *Valeria Oprişu*

Lucrările Seminarului teologic sud-est european

(Tesalonic 30 august—5 septembrie 1980)

Cel de al V-lea Seminar de studii teologice sud-est europene organizat cu sprijinul material şi cu generozitatea devenită tradiţională a Facultăţii de teologie din Heidelberg în colaborare cu alte grupe de lucru est europene de la Universităţile din Mannheim, Erlangen şi Marburg şi-a desfăşurat lucrările pe tema *„Biserica, lăcaş de mîntuire şi izvor de pace"*. Au participat peste 60 de persoane din 10 ţări, cuprinzînd profesori de teologie, preoţi, studenţi, călugări. Pe lîngă participanţii din R. F. Germania, care au fost cei mai numeroşi, amintim reprezentanţi din Anglia, Danemarca, Abisinia, R. D. G., Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, România, Elveţia şi, desigur Grecia. Unii dintre cei prezenţi erau soţii împreună cu soţiile lor. Atmosfera a fost familiară şi foarte vioaie.

Ca delegaţi ai Institutelor teologice din ţara noastră au participat profesorii Nicolae Balcă şi Emilian Popescu de la Bucureşti, precum şi Teodor Bodogae şi Mircea Păcurariu de la Sibiu. Sufletul întrunirii a fost şi de astă dată acelaşi neobosit militant pe tărîmul întrunirilor ecumeniste, profesorul Dr. Friedrich Heyer de la Universitatea din Heidelberg, căruia i se datoresc în mare parte şi celelalte patru întruniri din ultimii 10 ani. Întrunirea din anul acesta e a doua care se desfăşoară într-o ţară din sud-estul Europei, după cea din 1978, care a avut loc la Şibenik, pe coasta Dalmaţiei.

Cum era şi fresc lucrăirile începeau şi se terminau în fiecare zi cu serviciul divin, respectiv cu rugăciune, la care şi-au dat concursul pe rînd reprezentanţii fiecăreia din bisericile participante. La deschiderea şi la închiderea lucrărilor a luat parte pe lîngă unii înalţi reprezentanţi ai vieţii publice locale, şi mitropolitul Dionisios de Neapole şi Stavropole, care a şi liturghisit în Duminica din 31 august 1980 în Biserica Sfintei Adormiri din cartierul Oreokastron (cartier în care s-au desfăşurat lucrările) şi care a şi rostit cuvîntul de salut în numele Sf. Sinod al Bisericii Greceşti. În numele delegaţiei române a vorbit prof. T. Bodogae. În după masa aceleiaşi zile delegaţii prezenţi au făcut fiecare cîte un scurt raport despre activitatea lor profesională.

T. B.

(Continuare în pag. a 7-a)

Sesiunea Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor

Între 14—22 august 1980, s-au desfăşurat la Geneva — Elveţia, lucrările Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Din ţara noastră au participat Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului şi Prea Sfinţitul Episcop Antonie al Buzăului, reprezentînd Biserica Ortodoxă Română precum şi Eminenţa Sa Albert Klein, episcop evanghelic C. A. — Sibiu.

După serviciul religios inaugural şi obişnuitele formalităţi (apelul, acceptarea înlocuitorilor trimişi să reprezinte Bisericile ai căror delegaţi lipseau, admiterea de noi membri, aprobarea procesului verbal al sesiunii anterioare, adoptarea ordinei de zi şi numirea subcomitetelor), preşedintele Comitetului central, arhiepiscopul anglican E. W. Scott — Canada şi secretarul general al Consiliului ecumenic al Bisericilor, dr. Philip Potter, au prezentat cîte un raport. Primul s-a referit la activitatea Mişcării ecumenice de la sesiunea anterioară a Comitetului central, la acţiunile prevăzute pentru viitor insistînd asupra pregătirii celei de a VI-a Adunări generale care se va ţine la Vancouver — Canada în anul 1983. Al doilea a dezvoltat tema „comuniunii" (koinonia), fundamentală în ecumenism şi aplicările ei în „comunitatea de schimb şi comunicare", „comunitatea de credinţă", „comunitatea de părtăşie", „comunitatea de luptă pentru o comunitate veritabilă umană" şi în „comunitatea de viaţă şi bucurie".

După ce Jean Skuse — Australia, vicepreşedinta Comitetului central, a supus plenului comentariile şi recomandările Comitetului executiv cu privire la activităţile Consiliului Ecumenic al Bisericilor, diferiţi raportori au informat asupra acţiunilor mai importante din ultima perioadă şi anume: a) Conferinţa mondială pentru misiune şi evanghelizare, Melbourne — Australia, mai 1980; b) Conferinţa mondială pentru credinţă, ştiinţă şi viitor, Boston — S. U. A., august 1979; c) Colocviul mondial „Bisericile în confruntare cu rasismul", Noordwijkerhout — Olanda, iunie 1980; d) studiul „Biserica şi săracii" şi în fine e) întrunirea Grupului internaţional de lucru „repartizarea ecumenică a resurselor", Geneva, iunie 1980. Rapoartele pe aceste teme au fost urmate de ample discuţii.

În continuare membrii Comitetului central s-au împărţit în trei comitete şi mai multe subcomitete pentru a asculta şi delibera asupra rapoartelor celor trei mari unităţi din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor: „Credinţă şi mărturie", „Dreptate şi slujire", „Educaţie şi reînnoire". Concluziile lor au fost supuse plenului care a adus hotărîrile de rigoare menite să direcţioneze activităţile ulterioare ale fiecărei unităţi şi componentele lor.

Concomitent s-au organizat întruniri pe continente şi zone geografice, întruniri ale diferitelor familii confesionale, inclusiv a delegaţilor Bisericilor Ortodoxe, alte întruniri de lucru.

Reunit din nou în şedinţe plenare, Comitetul central a analizat activităţile unor organisme ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a decis asupra mai multor schimbări în personalul Consiliului şi a stabilit măsurile preliminare cu privire la convocarea celei de a VI-a Adunări generale. Reţinem aici prelungirea mandatului prof. Ion Bria ca secretar ortodox al Comisiei „Misiune şi evanghelizare", precum şi numirea lui Dan-Ilie Ciobotea ca lector la Institutul ecumenic Bossey, ambii reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Române.

Faţă de situaţiile care confruntă lumea de astăzi şi Bisericile creştine, Comitetul central a adoptat cîteva documente (declaraţii şi rezoluţii) cum sînt cele referitoare la factorii de natură să primejduiască pacea, dezarmarea nucleară, înlăturarea sărăciei şi repartizarea justă a resurselor, combaterea rasismului etc.

În cadrul sesiunii Comitetului central a avut loc o ceremonie închinată preşedintelui de onoare al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pastorul dr. Willem A. Visser't Hooft, cu prilejul împlinirii vîrstei de 80 de ani, cînd au fost evocate începuturile Mişcării ecumenice şi evoluţia ei de-a lungul timpului.

Duminică 17 august toţi membrii Comitetului central au participat la serviciile religioase oficiate în bisericile din Geneva. Delegaţii ortodocşi români s-au găsit printre credincioşii parohiei ortodoxe române din Geneva, condusă de preotul Emil Roman. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului a adresat un cuvînt ocazional numeroşilor participanţi şi le-a împărtăşit binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Iustin.

Deşi ultima sesiune a Comitetului central se înscrie printre activităţile lui obişnuite, dezbaterile şi hotărîrile adoptate vor contribui fără îndoială la promovarea idealului suprem urmărit de Consiliul Ecumenic al Bisericilor, care este unitatea tuturor creştinilor, sprijinirea de către Biserici — în deplină unitate — a marilor comandamente ale contemporaneităţii.

Biserica Galata din Iaşi

„Leagăn de cultură şi civilizaţie, de reverie şi taină, lapidariu al conştiinţei naţionale, Iaşii au fost şi au rămas o cetate a mîndriei noastre, scaun al legendei şi poeziei româneşti". Dar cîte nu se pot spune despre un oraş atît de fermecător cum e oraşul aşezat între cele şapte coline. Încă din secolul al XVII-lea, călătorul Marco Bandini, impresionat de frumuseţea şi pitorescul dealurilor albastre-mov, care alcătuiau un amfiteatru asimetric, rostea: „quasi nova Roma".

Într-adevăr, colinele Iaşului, pline de uimitoare şi fermecătoare frumuseţi, poartă gîndul admiratorului nu numai la străvechea Romă, ci şi la oraşul dintre Bosfor şi Dardanele, „strălucitul Bizanţ", căci şi între ele dealul Galata este unul dintre cele mai pitoreşti.

Oricine se poate convinge de ceea ce spunea cîndva poetul Coşbuc, că „Iaşul este îngrădit de verzi coline, sub raze de luceferi"; dealurile Cetăţuiei şi Galatei au însă ceva aparte. Pe fiecare dintre ele, ca o încoronare a frumuseţilor, se înalţă spre cer cîte o ctitorie voievodală; pe primul se găseşte Cetăţuia, bijuteria lui Duca Vodă, iar pe celălalt, Galata lui Petru Vodă Şchiopul.

Aceste falnice ctitorii par a străjui veşnicul şi pururea înnoitul tîrg al „Ieşilor". Dintre cele două biserici, mai plină de interes este Galata, „mama bisericilor moldoveneşti", despre care cronicarul ne spune că a fost zidită între 1582—1583 de către Petru Şchiopul (1574—1579 şi 1582—1591), „pe locul tare numit Galata". Numele dealului este la fel de misterios ca şi realizarea bisericii prin combinarea stilului moldovenesc cu cel muntenesc, adevărată cotitură în evoluţia arhitecturii bisericeşti din Moldova.

Biserica Galata, cu cele două turle zvelte, este înconjurată de ziduri puternice, cu un turn măreţ la intrare, dînd întregii aşezări aspect de impunătoare cetate de apărare. Planul bisericii este triconc, la mijloc fiind încinsă de un brîu încadrat de două rînduri de cărămizi; de o parte şi de alta a brîului pereţii sînt decoraţi cu arcade şi ocniţe tradiţionale. Pereţii bisericii sînt construiţi din blocuri de piatră şi cărămizi, ceea ce dă monumentului o policromie discretă şi atrăgătoare.

Nouă contraforturi de piatră sprijină pereţii edificiului de jur împrejur, inovaţie arhitectonică folosită apoi la Suceviţa şi la bisericile mănăstirilor din veacul al XVII-lea.

În întregul ei ansamblu, Galata se înfăţişează ca una din cele mai frumoase vetre de cultură, a Iaşului, unde „istoria o vezi renăscînd din piatră şi cărămidă", ceea ce a făcut pe mulţi să mărturisească, plini de emoţie, că „nu are egal în Moldova". Locaş unic, mîndrie veridică a arhitectonicii, această ctitorie voievodală te invită la evlavie, smerenie şi cucernicie, aprinzîndu-ţi în suflet dorul şi lumina de a cunoaşte marile şi neştersele adevăruri istorice, mărturii ale permanenţei şi continuităţii neamului nostru pe aceste pămînturi străbune. În inima şi în cugetul celui care vine să o admire trezeşte imaginea vie a „vechilor timpuri ale istoriei noastre bimilenare, pline de glorie şi strălucire". Unicat în rîndul edificiilor istorice din ţara noastră, Galata poate fi considerată o bogată filă de istorie naţională, de adevăr, de neatîrnare, de păstrare a unităţii şi integrităţii fiinţei neamului nostru românesc.

Frumuseţea şi tradiţia de veacuri a poporului român se îmbină în această frumoasă perlă a Moldovei, mesaj peste veacuri al spiritului românesc creator şi păstrător de comori şi tradiţii sfinte.

De-a lungul veacurilor, prin aşezare dar mai ales prin frumuseţe, biserica Galata a atras mulţime de vizitatori care au admirat-o ca fiind „cît o cetate de mare şi foarte frumos aşezată pe malul drept al Bahluiului, în faţa oraşului Iaşi".

Aceleaşi impresii de neuitat produce şi astăzi nenumăraţilor vizitatori această „frumoasă capodoperă românească", mărturie a unităţii vii şi neîntrerupte dintre Moldova, Muntenia şi Ardeal. Toţi cei care vizitează această „uimire de frumuseţe", simbol al credinţei şi al luptei glorioase a poporului nostru, se conving încă o dată că „Iaşul este un oraş ce posedă o salbă de însemnate monumente istorice", în care Galata străluceşte ca o adevărată piatră scumpă, plină de o monumentalitate ce oferă iubitorului de frumos o pagină vie din istoria poporului român.

Aşa cum se prezintă astăzi, îmbrăcată în haină nouă în urma lucrărilor de restaurare, într-adevăr biserica Galata pune şi mai mult în lumină „geniul gîndirii şi creaţiei celor ce s-au străduit să lase urmaşilor urmaşilor neamului nostru dovada existenţei sale de-a lungul vremii pe aceste locuri, unde au înflorit frumoase cronici moldovene în poezia marelui Mitropolit Dosoftei.

Întregul ansamblu arhitectonic de la Galata convinge pe cei doritori de frumos că este una din cele mai impunătoare edificii de simţire şi credinţă creştină, dar şi de cultură românească din străvechiul şi veşnicul „dulce tîrg al Ieşilor".

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

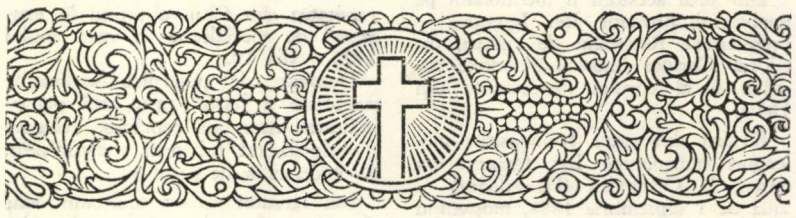

Edificiul roman cu mozaic din Constanţa

Între vestigiile arheologice de mare importanţă din Constanţa, se impune atenţiei specialiştilor şi admiraţiei vizitatorilor iubitori de artă şi frumos, edificiul cu mozaic din epoca romană tîrzie, construit în secolul IV, probabil în timpul împăratului Constantin cel Mare (306—337), pe faleza portului antic. Fiind descoperit în anul 1959, acest mozaic realizat din cubuleţe de piatră în şapte culori şi nuanţe naturale pe un strat de mortar de cca. 10 cm grosime, se păstrează acum şi este protejat de intemperii într-o hală clădită special din beton şi sticlă.

La acest mozaic se poate ajunge din Piaţa Ovidiu pe o frumoasă alee care desparte clădirea Muzeului de istorie naţională şi arheologie de un bloc modern de locuinţe, alee pe care sînt aşezate pe postamenţi o arhitravă de marmoră şi o coloană cu capitel ionic, 7—8 inscripţii funerare în versuri scrise în limba elină care exprimă simţăminte pioase la adresa celor dispăruţi, punînd pe cititor în atmosfera specifică a epocii şi exprimînd credinţa, obiceiurile, precum şi starea socială a locuitorilor acestui oraş din secolele II—III d. Hr.

Acest frumos şi monumental ansamblu arhitectural, face parte integrantă dintr-un şir de edificii care înfrumuseţau, în trecut, trei din cele patru terase ale falezei. A patra, cea inferioară, apropiată de nivelul mării, cu cheiuri, instalaţii portuare, magazii de cereale, diguri etc., este acoperită cu pămînt.

Intrarea în clădirea care păstrează aproximativ o treime din suprafaţa iniţială a pardoselei cu mozaic policrom, pune pe vizitatori în situaţia cunoaşterii unor aspecte esenţiale din istoria oraşului Constanţa şi asupra topografiei căreia i se integrează edificiul. O machetă a promontoriului constănţean de la sfîrşitul secolului XIX, înfăţişează relaţia port-oraş; a doua reprezintă, la scară redusă, resturile edificiului cu mozaic, aşa cum au fost ele degajate din straturile groase de pămînt de pe faleză; cea de a treia reflectă o ipoteză de reconstituire a edificiului, imaginat ca o mare terasă în aer liber.

Pardoseala cu mozaic, ce se impune apoi privirii, măsura în antichitate aproximativ 2000 m.p. (sala avea 101 m lungime şi 20 m lăţime). Construcţia de protejare îmbracă numai 600 m.p. din suprafaţa iniţială, adică numai partea unde s-a găsit pavimentul mozaicat.

Pereţii, atît cît au mai scăpat efectului distructiv al veacurilor şi vicisitudinilor, au pe latura de nord şi nord-vest înălţimi de pînă la 8 m. Sînt realizate în straturi alternative de piatră şi cărămizi, iar pe feţele interioare ritmează cu pilaştri. Totul era tencuit cu mortar şi apoi placat cu marmoră albă şi colorată, într-o gamă ornamentală de la care se păstrează capitele, basoreliefuri, motive vegetale şi geometrice etc. Modul de fixare al plă-

cilor de marmoră pe suprafaţa pereţilor se lasă reconstituit graţie numeroaselor găurele adîncite în pereţi pentru introducerea crampoanelor de metal.

Pavimentul cu mozaic policrom este conceput în două mari registre: un chenar lat de aproape 7 m şi o parte centrală cu două cercuri ornamentate diferit, înscrise unor mari carouri.

În registrul lateral apare mai întîi un vrej de iederă ce şerpuieşte pe toată lungimea sălii. Unele sînt albe cu contur roşu, altele, spre sud-vest, cu negru. Diferenţa de culoare şi de formă — ultimele vădesc cu oarecare stîngăcie în realizare — se exprimă prin refaceri ulterioare. Şi, dacă asociem observaţia aceasta cu aceea a deosebirilor din structura peretelui aferent, înţelegem mai clar că, în decursul existenţei sale, edificiul a suferit reparaţii în urma unei distrugeri provocate fie de mişcări tectonice, fie de atacuri barbare.

Brîului de iederă îi urmează spre interior o bandă largă de rozete, cu patru foi, rezultate din intersectarea unor cercuri. Totul este limitat de torsade, un adevărat şnur de nuanţe ce se îmbină perfect cadrului general.

Partea centrală a covorului are o decoraţie mai complexă. Spre capătul de sud-vest, un mare pătrat cu chenar şi şnur, căruia i se înscrie în cerc, cu solzi de peşte care descresc de la perimetru către centru; totul este realizat într-un joc de culori şi forme de un mare efect plastic.

Cel de al doilea mare pătrat, înscris la nord-vest, conţine o reţea de carouri mici, romburi şi alte figuri geometrice, cu motive ornamentate diferit; vase din care apar frunze, panoplii, cruci gamate, linii frînte etc. Într-unul din colţurile marelui pătrat se conturează silueta unui vas — cantharos — din care ies frunze de iederă, iar în dreapta este un porumbel — unica imagine zoomorfă din ornamentica covorului policrom — „simbol indisolubil legat de influenţa şi practicile creştine" (A. Rădulescu „Pontica" VI, 1973, p. 193, nota 3).

Dacă adăugăm şi faptul că între cele două carouri centrale se întinde o adevărată „plasă" împletită din acelaşi şnur ce apare deseori pe suprafaţa mozaicului, avem imaginea întregului covor, adevărată operă de artă a secolului IV d. Hr., care poate fi apreciată la justa sa valoare, numai văzîndu-o direct.

Acest mare obiectiv istoric-arheologic, are două nivele: un promenoar superior, de-a lungul căruia sînt orînduite elemente arheologice scoase din săpături: ancore de metal, amfore „piriforme" încărcate cu substanţe răşinoase de import (smirnă, tămîie), colofoniu, minereuri de fier etc.; apoi se coboară pe cel de al doilea promenoar, de jos, care îngăduie o atentă şi apropiată examinare a edificiului cu mozaic şi a pereţilor. Printr-o ieşire prevăzută pe latura de nord-est, se ajunge la casa scărilor, în realitate un hol pardosit cu dale de piatră care face legătura între terase.

Coborînd spre terasa inferioară, pe scările originale, în partea stîngă apare o succesiune de încăperi care au servit în antichitate pentru comerţ şi, în continuare, resturi de ziduri masive ale altor construcţii; la dreapta, treptele se leagă de clădirea restaurată şi conduce spre substrucţie — terasa a treia, unde, de la un capăt la celălalt al edificiului se succed 11 încăperi largi, cu intrările arcuite. În antichitate, acestea au servit drept magazii pentru mărfuri. Aşa se explică de ce în încăperile nr. 4 şi 5, s-au găsit imense cantităţile din produsele care intrau sau ieşeau din portul tomitan.

Acest important ansamblu a fost construit şi s-a folosit în scopuri comerciale. Aici se adunau şi se întîlneau autorităţile şi locuitorii oraşului, între ei, apoi cu negustori de pretutindeni, navigatori şi armatori pentru afaceri, schimburi monetare etc. Printre cei care veneau aici desigur că erau şi creştini.

Întrucît s-a afirmat, în ultimul timp, că această operă de artă ar fi fost realizată în secolele V—VI şi că s-au găsit unele asemănări între cercul din partea de sud a covorului de mozaic şi ornamentele de la două bazilici creştine din Dolecanesul egean (insula Cos), se crede că „aceste analogii din perioada căreia îi aparţine mozaicul şi marele număr de fragmente ceramice cu decor ştampilat purtînd semnul crucii sau diferite monograme şi simboluri creştine, precum şi mai multe opaiţe din sec. V—VI, decorate cu semnul crucii, descoperite la edificiul cu mozaic, justifică reprezentarea mozaicului de mai sus în cadrul monumentelor de artă creştină din sec. V—VI de pe teritoriul fostei provincii Scythia Minor, deşi el nu aparţine unui astfel de monument" (I. Barnea, în „Dacia" N. S. 20, 1976, p. 265—268, fig. 3—8).

La sfîrşit putem spune că Edificiul roman cu mozaic reprezintă una dintre cele mai elocvente mărturii despre trecutul clasic al metropolei Sciţiei Mici, care în secolele IV—VII, a avut o stare înfloritoare din punct de vedere comercial, economic, artistic şi eclesiastic, iar astăzi constituie un important obiectiv istoric de aspect şi interes deosebit dovedind gustul pentru frumos, geniul creator şi cultura strămoşilor noştri de pe aceste meleaguri.

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

Cîmpia Aradului — nedezlipită parte a statului întemeiat de marele rege Burebista

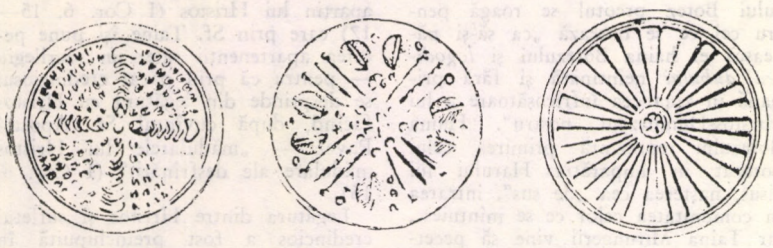

Ornamente dacice

Vestigiile arheologice dacice scoase la lumină pe meleagurile arădene, începînd mai ales după anul 1960 şi păstrate cu grijă la Muzeul din Arad, ne relevă nu numai o civilizaţie materială şi spirituală elevată, dar contribuie substanţial la cunoaşterea şi înţelegerea istoriei daco-geţilor de pe aceste meleaguri în veacurile premergătoare marelui rege Burebista, ca şi-n perioada domniei lui.

Topografia arheologică a Cîmpiei arădene înregistrează, în deceniile premergătoare şi-n perioada de domnie a marelui rege, o concentrare de descoperiri arheologice şi numismatică, care ne dezvăluie o reală şi substanţială dezvoltare materială şi spirituală a dacilor de pe Mureşul inferior şi Crişul Alb.

Cursurile inferioare ale Tisei şi Mureşului constituiau un traseu de pătrundere către Transilvania a negustorilor din Sud şi odată cu ei, a monedelor de argint. Calea mureşană ce ducea spre dacii intracarpatici şi bogăţiile stăpînite de ei, prin faptul că era intens locuită, mai întrunea şi calitatea de piaţă de desfacere pentru o parte din mărfurile în tranzit spre Transilvania. Numai aşa se explică prezenţa apreciabilă ca număr a drahmelor de pe traseul străbătut de Mureşul inferior. Considerăm că difuziunea monedelor de tipul Dyrrachium-Apollonia, Thasos, cele ale regilor macedonieni şi ulterior, cele romane, în localităţile arădene (Arad, Sofronea, Agrişul Mare, Drauţ, Bruznic, Căprioara-Săvîrşin, etc.), oglindeşte relaţiile de schimb ale populaţiei locale, operaţiuni comerciale destul de intense, după cum ne relevă descoperirile numismatice din zonă.

Despre intensa viaţă şi deosebita prosperitate a întregii zone arădene ne stau mărturie cele 26 tezaure monetare descoperite pe aceste meleaguri şi care datează din sec. III î. e. n. pînă-n secolui I î. e. n. (Şilindia, Chişineu Criş, Dieci, ş. a.), emise de oraşele Dyrrachium, Apollonia, Thasos, Alex. cel Mare, Lysimachos, Seleucos I şi Republica romană. La ele se adaugă încă alte 13 localităţi arădene, unde s-au descoperit un număr mai mic de monede dacice de tip Filip II, emisiuni din Dyrrachium, Apollonia, Thasos sau republicane romane (Buteni, cetatea dacică de la Clit ori Pecica-Ziridava).

Cele arătate cu privire la tezaurele monetare, ne relevă, cu claritate, că-n Cîmpia arădeană a existat o puternică formaţiune statală dacică, documentată numismatic, începînd cu mijlocul sec. al II-lea î. e. n., cînd emite monedă proprie, dar care, cu siguranţă, s-a constituit cu mult mai devreme. Centrul cel mai important al acesteia, unde se bătea şi moneda, a fost, după toate posibilităţile, marea aşezare dacică de la „Şanţul Mare", din hotarul comunei Pecica (antica Ziridava a geografului egiptean Claudus Ptolemaeus).

Această formaţiune politică dacică s-a opus cu succes ocupării acestor teritorii de către celţi, în migrarea lor spre răsărit, lucru reliefat şi de puţinele urme celtice descoperite arheologic pe aceste meleaguri (doar cîteva morminte celtice). Oricum, noii veniţi au fost repede asimilaţi de masa populaţiei băştinaşe. Procesul de asimilare etnică pare a se încheia pe la mijlocul veacului II î. e. n., cînd formaţiunea politică dacică din Cîmpia Aradului începe să bată monedă proprie, fireşte imitînd monedele cu circulaţie mai mare.

Tot acest lucru pare a ne sugera şi înălţarea unor fortificaţii în sec. al II-lea î. e. n., cum este cazul celei de pe teritoriul satului Berindia (comuna Buteni) în punctul numit „Şindrioara". Ea închidea accesul dinspre răsărit în drepresiunea Brad. Din vîrful platoului superior al cetăţii de la Berindia se putea supraveghea cu uşurinţă o intensă zonă din valea Crişului Alb.

O altă cetăţuie dacică situată pe aceeaşi linie, în zona piemontană a masivului Codru-Moma (pe versantul sud-vestic al acestuia), a fost descoperită în hotarul satului Clit (comuna Hăşmaş), fiind situată pe platoul superior al promontoriului ce poartă numele de „Gruieţul Negrilor". Cetatea pare a fi fondată la finea secolului al II-lea î. e. n. sau primele decenii ale secolului al II-lea î. e. n., evident, înainte de constituirea marelui regat al lui Burebista, şi care este distrusă şi părăsită cu ocazia războaielor daco-romanice (sec. II e. n.).

La Vărădia, în punctul numit semnificativ „Cetate", un promontoriu cu o bună apărare naturală şi excelentă poziţie strategică, pe platoul superior al acestuia, a fost o altă aşezare dacică fortificată natural, ce începe cu sec. I î. e. n. şi durează pînă la începutul sec. II e. n.

Dar pe lîngă aceste aşezări dacice fortificate pe meleagurile de pe Mureşul inferior şi Crişul Alb, arheologia a scos la lumină vestigiile altor 19 aşezări dacice: (Arad, Călugăreni, Cicir, Cladova, Comăneşti, Conop, Covăsinţi, Cuvin, Feşnac, Groşeni, Igneşti, Lipova, Rădeşti, Răpsig, Săvîrşin, Seitin, Siclău, Vladimirescu şi Zerindul Mic).

Cea mai mare aşezare dacică din Cîmpia Arădeană este cea dezvelită la „Şanţul Mare", din hotarul comunei Pecica, şi pe care majoritatea cercetătorilor istorici tind să o identifice cu antica Ziridava a geografului egiptean C. Ptolemaeus.

Ornament dacic de la Sarmisegetuza

Rezultatele arheologice ne dezvăluie şi durata acestei mari aşezări dacice: sec. IV î. e. n. — începutul sec. al II-lea e. n., cînd este incendiată şi distrusă de armata romană de pe Mureşul inferior, care nu putea tolera, în imediata vecinătate, o puternică fortificaţie a dacilor liberi.

Importantul centru dacic de la Pecica este precedat de o bogată aşezare din epoca bronzului (M. Roska stabilise existenţa a 16 nivele de locuire) iar I. H. Crişan opt nivele de locuire).

Aşezarea Pecica-Ziridava e tipică pentru ilustrarea acelor aglomerări umane denumite de către daci dava. Spre deosebire de înfăţişarea aşezărilor tradiţionale dacice, care se compuneau din locuinţe aproape identice ca aspect şi dimensiuni, aşezarea de la Pecica se divizase în două părţi bine distincte: nucleul central fortificat şi casele de locuit ale populaţiei de rînd, situate în exteriorul incintei întărite. O astfel de dispunere a construcţiilor nu este altceva decît consecinţa divizării societăţii în cel puţin două grupări, ce se deosebeau atît prin cantitatea bunurilor materiale pe care le posedau, cît şi prin rolul politico-militar şi religios pe care îl deţineau. Fireşte, populaţia de rînd avea dreptul de refugiu în interiorul „acropolei", cînd o primejdie externă ameninţa deopotrivă şi aristocraţia şi pe dacii de rînd.

Numărul de-a dreptul impresionant al obiectelor de import, la care se adaugă şi cele cîteva ateliere descoperite în perimetrul nucleului aşezării de la Şanţul Mare (Pecica), îi conferă centrului locuit atribute definitorii oraşelor lumii mediteraniene: meşteşugarii producători de mărfuri şi pătura negustorilor. Avem toate motivele să credem că această mare aşezare dacică din Cîmpia Aradului se încadra în ceea ce înţelegem în mod obişnuit prin centre sau aşezări de tip opidan.

Pe baza celor arătate, se poate formula concluzia că întreaga zonă cuprinsă între Mureşul inferior, Crişul Alb şi Tisa a fost intens locuită de daci începînd cu secolul al IV-lea î. e. n., şi că la începutul secolului I î. e. n. această zonă de locuire geto-dacică era la acelaşi nivel al culturii materiale şi spirituale cu celelalte zone de locuire geto-dacică (Transilvania, Cîmpia Munteană, Dobrogea, Moldova, etc.).

Aşa cum o dovedesc izvoarele arheologice şi numismatice, unificarea politică realizată de către energicul rege Burebista este expresia unei profunde unităţi etnice şi lingvistice, social-economice şi spirituale a neamului geto-dac.

Înglobarea Cîmpiei arădene la statul realizat şi condus de marele rege Burebista, este pe deplin dovedită de vestigiile arheologice şi descoperirile numismatice. Formaţiunea politică ce îşi avea centrul în aşezarea de la Pecica, va fi cuprinsă în acţiunea de unificare a lumii geto-dacice dusă de energicul rege Burebista, în prima jumătate a secolului I î. e. n., în acest sens pledînd încetarea emisiunii de monede proprii, de tip Toc-Chereluş (matriţa de fier pentru bătut monede de la Pecica-Ziridava descoperită în staţiunea arheologică, bine păstrată altfel, are întreaga suprafaţă a efigiei complet martelată, în aşa fel încît a dispărut aproape complet imaginea). Pare firesc că, odată cu unificarea formaţiunii politice din zona arădeană şi integrarea ei în regatul ce-l avea în frunte cu Burebista, să fi fost ordonată distrugerea instrumentelor cu care se emiteau monede, expresie a puterii şi independenţei nobilimii locale.

Cert rămîne faptul că monedele de tip Toc-Chereluş îşi încetează existenţa în jurul anului 80 î. e. n.

Tot din perioada lui Burebista sînt o serie de tezaure de monede şi obiecte de podoabă descoperite pe meleagurile arădene şi care se încheie cu puţin înainte de moartea marelui rege în 48 î. e. n. — tezaurul de la Căpruţa, 46 î. e. n. cel de la Bîrsa ori cu ultima monedă emisă de Caesar, cele de la Moroda şi Satul Nou. Trebuie să amintim şi tezaurele de podoabe dacice, tot din această perioadă de la Dezna şi Gura Văii.

Este neîndoielnic faptul că cele patru decenii din istoria Daciei cît s-a aflat în fruntea ţării Burebista, au fost marcate de personalitatea lui.

Acţiunile armate de mare răsunet, purtate de Burebista în sud-vestul şi nord-vestul ţării dacilor, se poate spune că au fost facilitate de faptul că Banatul şi Crişana, deci şi cîmpia arădeană, aparţinuseră statului getodac centralizat şi unitar. Chiar dacă facem abstracţie de numărul oştenilor pe care îi recrutase din acestt locuri, pe simplul motiv că dacii „bănăţeni", „arădeni" şi „crişeni" — cunoscători ai ţinuturilor învecinate locuite de scordisci sau de boii şi taurisci — călăuziseră oastea regelui Burebista, aportul lor la aceste evenimente se dovedise deosebit de util.

Opera de căpetenie a energicului rege Burebista, operă ce i-a uimit pe contemporanii săi — crearea statului centralizat şi unitar dac — va supravieţui şi după moartea lui şi va influenţa ulterior evoluţia dacilor, pînă ce legiunile romane, cucerind Dacia regelui erou (Decebal), vor marca începutul etnogenezei româneşti.

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

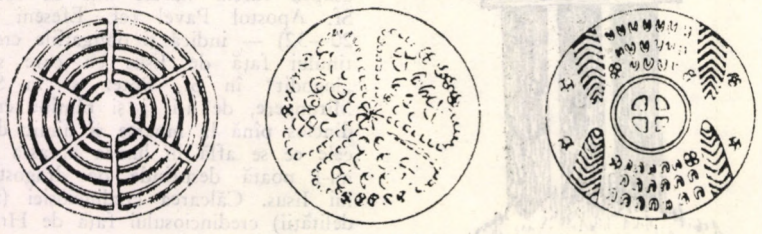

Ornamente dacice

† Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei:

Pe treptele slujirii creştine

Înalt Prea Sfinţitul Teoctist Arăpaş, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei şi locţiitor de Mitropolit al Ardealului, a ajuns la începutul acestui an la frumoasa vîrstă de 65 de ani, avînd totodată 30 de ani de arhierie. Bilanţul împlinirilor legate de aceste două mari aniversări din viaţa Înalt Prea Sfinţiei Sale este cît se poate de bogat.

„Din vistieria virtuţilor părinţilor mei plugari am dobîndit credinţa cea adevărată, dragostea de ţară, de muncă şi m-am deprins încă din casa părintească să preţuiesc semenii şi darurile lor. Lumina vieţii mi-au fost toate acestea" — mărturiseşte I.P.S. Mitropolit Teoctist. Răsărit pe pămîntul binecuvîntat cu atîtea virtuţi şi cu atîtea urme voievodale al Moldovei, cît şi prin muncă stăruitoare, vistieria spirituală a Înalt Prea Sfinţiei Sale moştenită de la părinţi a crescut negrăit de mult, din darurile ei beneficiind din plin toţi fiii duhovniceşti, cler şi credincioşi, şi toate plaiurile pe unde îndatoririle chiriarhale l-au purtat.

Cei 30 de ani de arhierie a însemnat, după cum ştim cu toţii, o intensă activitate administrativă, învăţătorească, sacerdotală, mesager peste hotare etc., desfăşurată ca Episcop-vicar patriarhal, rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, Episcop al Aradului, Mitropolit al Olteniei, iar din 1977 Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Pe parcursul celor trei decenii de arhierie, semănatul duhovnicesc şi patriotic al Înalt Prea Sfinţiei Sale a fost şi continuă să fie îmbelşugat.

Mărturie despre acest lucru ne dă şi volumul, de peste 400 de pagini, apărut de curînd în editura şi tipografia Mitropoliei Moldovei şi Sucevei în excelente condiţii grafice, volum ce cuprinde prima parte a „buchetului de predici, omilii, cuvîntări ocazionale, meditaţii teologice etc.", rostite de Înalţii Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist „în diferite momente de însemnătate deosebită, în Duminici şi sărbători, de la amvoanele bisericilor sau tribunele unor foruri obşteşti".

Pe parcursul a 74 de titluri, care cuprind o gamă întinsă de preocupări: învăţături de credinţă şi morală ale Bisericii noastre, aspecte din istoria Bisericii şi a Patriei noastre, de altădată şi de astăzi, îndemnuri şi sfaturi pentru elevii seminariştii, studenţii teologi, preoţii de la cursurile de îndrumare pastorală şi misionară etc. — cititorul întîlneşte nu numai ipostaze care vădesc astivitatea atît de variată a autorului, ci, în acelaşi timp, rămîne îmbogăţit sufleteşte şi cu voinţa împintenită spre o trăire mai vie a ceea ce Biserica noastră străbună şi legile acestui pămînt ne învaţă. Căci — cum spune Înalt Prea Sfinţia Sa — viaţa este cel mai mare dar dumnezeiesc şi ea „trebuie neîncetat înălţată şi împodobită pînă la desăvîrşire" (p. 217).

Compartimentate în cinci capitole, teme ca: Vrednicia noastră este de la Dumnezeu, Brazdă bună, Învăţători şi părinţi sufleteşti, Păzind pacea pe pămînt şi bunăvoirea între oameni, Glasul conştiinţei creştine, Cu sporită rîvnă pe urmele strămoşilor, Actualitatea slujirii preoţeşti, Suflet din sufletul dascălului, Conştiinţa răspunderii, Să ne îmbrăcăm în omul cel nou, Uniţi în acelaşi crez, Primăvară dulce, Uniţi în cuget şi simţiri, Vorbirea minţii noastre cu Dumnezeu, Slujitor al duhului nu al literei, Bucuria şi cununa mea şi altele asemenea sînt, credem, cît se poate de grăitoare pentru toţi cei ce zăbovesc asupra lucrării pe care ne permitem s-o semnalăm.

Preoţii îndeosebi găsesc în această carte temeiuri inedite pentru lucrarea lor, precum şi bogate informaţii pentru activitatea predicatorială. „Biserica Ortodoxă, cu o învăţătură atît de bogată şi cu orizonturi nespus de întinse, cu frumuseţi de trăire şi cu adîncimi de gîndire, cu întocmiri atît de înţelepte poate şi trebuie să slujească omul, în toate năzuinţele lui înalte, poate şi trebuie să slujească întreaga umanitate însetată de idealurile nobile ale unei vieţi drepte şi fericite" (p. 152), sau: „Mîntuitorul Iisus Hristos a arătat prin fapte că învăţătura Sa este trăire, dăruire, jertfelnicie şi viaţă, este revărsare de dragoste frăţească, de neîntrerupte strădanii pentru dobîndirea bunurilor sufleteşti, care alcătuiesc miezul trăirii noastre şi dau sens vieţii" (p. 179) sînt doar două exemplificări ale înălţătorului şi ziditorului cuprins de idei pe care lucrarea: *„Pe treptele slujirii creştine"* ni-l oferă.

Ea îmbogăţeşte, alături de altele care apar în anii noştri, literatura noastră teologică şi sîntem încredinţaţi că această carte nu va lipsi din nici o bibliotecă parohială, din casa nici unui preot.

Gh. P.

Chipuri din Transilvania

MATEI VOILEANU (1852—1933)

Urmînd în scaunul mitropolitan lui Andrei Şaguna, mitropolitul Miron Romanul (183—1899) nu s-a îngrijit numai de continuarea operei de organizare şi consolidare a Bisericii din Transilvania, dar a căutat să-şi asigure şi un personal administrativ, tineri temeinic pregătiţi la şcolile din ţară şi străinătate, capabili să înlocuiască vechea „gardă", apţi să dea „un răspuns bun" problemelor pe care imperiul austro-ungar, în vădită decădere, le ridica în faţa Bisericii Ortodoxe şi a şcolilor confesionale române din Transilvania.

An de an, beneficiind de burse din fondurile mitropolitane, porneau spre Viena, Budapesta, Leipzig, Iena, Lwow, Bucureşti sau Cernăuţi, tineri absolvenţi ai Seminariului Teologic „Andreian" din Sibiu. Din rîndul acestora este suficient să amintim pe primul patriarh al României — Elie Miron Cristea, pe binecunoscutul critic transilvănean Ilarie Chendi, pe episcopii Nicolae Ivan, Vasile Bologa, Pavel Roşca etc., figuri proeminente ale vieţii politice şi culturale româneşti de la începutul secolului al XX-lea.

Între aceşti „ucenici" ai mitropolitului Miron Romanul, un loc de seamă ocupa şi Matei Voileanu.

Matei Voileanu s-a născut la 17 august 1852 în comuna Şoimuşul Român, într-o familie al cărei arbore genealogic avea rădăcini adînc înfipte în istorie. Astfel, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, un înaintaş al familiei, logofătul Matei Voileanu, „gramaticul" scria, „în Ţara Oltului, la Mănăstirea Drăguşului... pe hîrtia părintelui Rafail (Hamsea)" ie-

Ilie Frăcea

(Continuare în pag. a 6-a)

Pagini din istoria românilor americani (1)

O analiză atentă şi temeinică a cauzelor acestui fenomen, ca şi cercetarea tuturor laturilor şi aspectelor vieţii social-economice şi politico-culturale a societăţii româneşti — demonstrează faptul că emigrarea românilor transilvăneni în America nu a fost o „modă", ci a avut la bază cauze adînci, obiective, dublate de o necesitate vitală de supravieţuire.

Primele tendinţe de emigrare s-au manifestat încă în a doua jumătate a veacului trecut. Creşterea preţului la cereale în deceniul al optulea al aceluiaşi secol a contribuit direct la ridicarea valorii pămîntului. Sporul demografic i-a determinat pe majoritatea capilor de familie să facă eforturi pentru a putea cumpăra cît mai mult pămînt, prin intermediul căruia să asigure existenţa urmaşilor. Banii necesari îi puteau obţine doar prin împrumut la bancă, pentru care, însă, erau nevoiţi a plăti dobînzi grele. Măsura şi-a dovedit eficacitatea, întrucît prin valorificarea pe piaţă a grînelor era posibilă recuperarea unor cheltuieli. După 1880 însă, preţul la cereale a scăzut brusc, ceea ce a influenţat negativ posibilitatea achitării impozitelor, sumelor împrumutate şi a dobînzilor. Vinderea, aproape în întregime, a alimentelor a contribuit la subnutrirea familiilor. În unele zone, ca de exemplu Bihorul, peste jumătate din suprafaţa agricolă aparţinea celor două episcopate şi cîtorva mari proprietari latifundari. Marea masă a ţăranilor stăteau cîte zece luni pe an fără lucru, pentru ca în celelalte două luni să muncească pe un preţ de nimic. Deşi cu o populaţie redusă numeric, comparativ cu alte ţinuturi ale Transilvaniei, Ţara Oltului a dat un puternic contingent de emigranţi. La recensămîntul din 1870 s-a constatat că în decurs de un deceniu plecaseră spre America mai bine de 13.000 de ţărani dintr-o populaţie de 82.852. În Banat are loc un fenomen invers, în urma căruia a avut loc o colonizare masivă a străinilor. Acest fenomen a redus însă posibilităţile localnicilor de a obţine pămînt pentru agricultură, silindu-i a lua drumul oceanului, spre mult lăudatul pămînt al făgăduinţei şi belşugului.

În această perioadă a avut loc şi o accentuare a procesului de pauperizare a ţăranilor înstăriţi, cauzată de parcellarea loturilor către urmaşi, de lipsa de pricepere în comerţ, urmată de inevitabilul faliment, de ocuparea de slujbe comunale şi creşterea datoriilor personale peste limita posibilităţilor de a le onora etc.

Plata impozitelor pentru pămînt pricinuia o altă sursă de nemulţumire şi revoltă. Nici cei de la oraş nu o duceau mai uşor; ei erau siliţi la plata a 9 dări către stat, sumă ce reprezenta peste 30% din totalul venitului personal.

Se remarcă pentru această perioadă şi o îngreunare a accesului românilor la meserii, motiv pentru care vor rămîne mereu în umbra naţiunilor privilegiate din imperiu, respectiv cea maghiară şi germană. Acest aspect, ca şi slaba reprezentare a românilor ardeleni în comerţ, s-a repercutat puternic, îngreunînd posibilităţile de a deschide bănci cu capital românesc, viitorii emigranţi fiind siliţi a solicita împrumuturi cu dobînzi descriminatorii de la băncile cu capital străin. În atari condiţii, fără mijloace economice proprii, cu greu se puteau înfăptui idealuri naţionale.

O altă verigă a lanţului de nemulţumiri ce cuprinsese ţărănimea românească din Transilvania de la sfîrşitul veacului trecut, a constituit-o şi problema serviciului militar obligatoriu. Pentru a exemplifica, este suficient a aminti că, deşi în cuprinsul arcului carpatic se afla o populaţie românească majoritară, ea era reprezentată în armata imperială doar prin 300 de cadre ofiţereşti, dintr-un total de aproximativ 10.000. Acestei stări descriminatorii i se mai adăugau aspra viaţă militară, regimul sever din cazărmi, stagiul militar îndelungat — factori determinanţi în stimularea tendinţelor de emigrare a tineretului şi refuzul de a satisface obligaţiunile pe linie de armată.

Într-o situaţie dificilă se afla şi culturalizarea maselor, puternic afectată de legile şcolare ale contelui Apponyi, ce aveau drept scop deznaţionalizarea prin şcoală a popoarelor supuse din imperiu. Opoziţia întîmpinată de guvern venea deopotrivă din partea ţărănimii, intelectualităţii, precum şi a Bisericii româneşti — în ultimă instanţă din partea întregii naţiuni române, lipsită de cele mai elementare drepturi. Închiderea a peste 500 de şcoli numai în perioada 1908—1910 a însemnat o mare pierdere pentru cultura acestui popor.

Dintre cauzele externe ce au dus la accelerarea procesului de emigrare spre America, se remarcă în primul rînd factorul hotărîtor al influenţei scrisorilor celor plecaţi deja, asupra familiilor rămase acasă. Indiferent de conţinutul lor, aceste scrisori au contribuit în bună măsură la cristalizarea unei imagini deformate asupra realităţilor din Statele Unite şi Canada, imagine îmbunătăţită în bună parte şi de sumele de bani trimise de imigranţi acasă pentru achitarea datoriilor şi a cumpărării de noi loturi de pămînt.

Dar emigrarea în sine nu era soluţia optimă menită a îndrepta injustiţia din ţară. Legile privind accesul străinilor pe teritoriul american deveneau din an în an tot mai severe. Condiţiile de muncă şi de trai din Statele Unite şi Canada, influenţate nemijlocit de creşterea spectaculoasă a numărului de imigranţi europeni (pînă la un milion pe an), au contribuit la înăsprirea exploatării.

Un rol hotărîtor în orientarea opiniei publice l-a deţinut foaia sibiană *Telegraful Român,* ce sublinia în mai multe rînduri necesitatea ca românii să nu-şi mai părăsească vetrele, ci să îmbrăţişeze meseriile şi comerţul, spre a nu fi nevoiţi a-şi înstrăina pămînturile. Preoţii erau invitaţi, ca în fruntea parohiilor să conducă politica de orientare justă spre o dezvoltare economică în continuă ascensiune, combătînd uşurinţa cu care acordau împrumuturi băncile străine emigranţilor, cît timp banii respectivi ar fi putut fi plasaţi în investiţii utile în ţară. Alte gazete, cum era *Foia poporului* din Sibiu, militau pentru o administraţie întocmită de aşa manieră, astfel ca în fiecare comună să fie numite oficialităţi cinstite şi capabile, care să curme abuzurile şi nedreptăţile, să înfiinţeze reuniuni şi societăţi de meseriaşi, care să ducă la strîngerea legăturilor dintre indivizi pe baza îndeletnicirilor şi a comunităţii de gîndire, prin procesul de culturalizare a maselor.

Prof. *Eugen Lazăr*

MATEI VOILEANU

(Continuare din pag. a 5-a)

romonahul mănăstirii, versuri „dor mare avînd pentru a lui moşie / Necaz greu de străinata ticăloşie", stihuri ce vor fi publicate mai tîrziu de răs-strănepotul său omonim sub titlul: *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891).

Şcoala primară şi liceul Matei Voileanu le-a urmat la Tîrgu Mureş, iar cursurile teologice, între anii 1876—1879 la Seminarul „Andreian" din Sibiu (azi: Institutul Teologic Universitar). Încă din timpul anilor de studii, la 15 august 1878, este hirotesit citeţ pentru nevoile centrului mitropolitan. După absolvirea cursurilor teologice a fost numit „cancelist" (funcţionar administrativ) la secretariatul şi arhiva mitropolitană, unde rămîne timp de un an de zile, întrucît între anii 1880—1883 urmează cursurile Facultăţii de drept din Viena. Munca la arhivă, pe care o va relua în fiecare vacanţă de vară, i-a deschis gustul pentru cercetarea documentelor, pasiunea „pentru luminarea chestiunilor istorice".

Întors în ţară în anul 1883, este numit redactor la *Telegraful Român,* în paginile căruia va publica mai multe articole, iar în anul 1886 este ridicat la rangul de „assesor" (consilier) în senatul şcolar bisericesc. Concomitent, va împlini şi funcţia de notar al sinodului mitropolitan. În această perioadă vor apărea majoritatea *Regulamentelor* pentru organizarea internă a Mitropoliei Transilvaniei şi a Şcolilor confesionale ortodoxe române, regulamente ce îşi trăgeau seva din *Statutul Organic* şaguian şi care poartă pecetea lui Matei Voileanu.

La 12 aprilie 1892, Matei Voileanu este hirotonit preot, iar la 15 septembrie 1894, cu ocazia sfinţirii bisericii din Şinca Nouă, este hirotesit protopop. Denumit consilier (assesor) al secţiei bisericeşti în 1895, el va împlini cu conştiinciozitate această funcţie pînă în anul morţii (1933).

Cei ce-şi mai amintesc chipul lui spun că era mic de statură, cu o faţă ovală şi o frunte uşor proeminentă. Era un om comunicativ, vioi, plin de energie, care nu a cunoscut niciodată odihna. Se spune că nu şedea niciodată, scriind întotdeauna în picioare, la o masă înclinată (pult). Muncea foarte mult pentru a-şi putea întreţine familia pe care Dumnezeu a binecuvîntat-o cu 6 copii. După orele de serviciu, numeroase şi grele, uitînd de oboseală, se dăruia muncii de cercetare, deplin conştient că „sîntem datori să lucrăm cu toţii, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziţie, să lucrăm *sine ira et studio,* pentru luminarea chestiunilor istorice". El nu s-a aplecat aşadar asupra documentelor cu sentimentul unui istoric care căuta în ele doar o confirmare a deducţiilor sale, ci cu patosul istoricului pentru care Istoria este *„magistra vitae"*, care vede ascunse în documente destinele istorice ale unui popor.

Consecvent acestui ideal, în anul 1889, va publica, în colecţia de *Documente pentru limbă şi istorie* a lui Ilarion Puşcariu (vol. I, p. 83—154), protocolul vizitei canonice a episcopului Ghedeon Nichitici dintre anii 1787—1788, protocol primit de la preotul Vasile Iosof din Tilişca; doi ani mai tîrziu de sub teascurile tipografiei va apărea *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891). Tot ca rezultat al cercetării documentelor, în anii următori vor mai apărea: *Memento din viaţa bisericească a românilor ortodocşi din Transilvania 1780—1787"* (Sibiu, 1902), *Icoane din viaţa Bisericii,* (Sibiu, 1904), *Să se facă lumină! Biserica ortodoxă din Ardeal în secolul al XVIII-lea* (Sibiu, 1926), *Contribuţii la istoria bisericească,* (Sibiu, 1928). Ca secretar al *Reuniunii române de muzică* din Sibiu, la împlinirea a 25 de ani de la înfiinţarea Reuniunii, va publica o monografie a acesteia (Sibiu, 1905) iar împreună cu Dr. Ilarion Puşcariu şi Elie Miron Cristea va publica monografia *Biserica Catedrală. Istoricul zidirii 1857—1906,* (Sibiu, 1908). Iar dacă la această listă bibliografică adăugăm şi faptul că timp de şapte ani (1883—1886 şi 1919—1920) Matei Voileanu a fost redactor al ziarului *Telegraful Român,* avem o imagine aproape completă a strădaniilor lui cărturăreşti.

Toate lucrările lui, bazate pe asidue cercetări arhivistice, lucrări ce sînt utilizabile şi astăzi, constituie o mărturie preţioasă a pasiunii lui pentru problemele istoriei, pentru afirmarea drepturilor istorice ale poporului român din Transilvania.

În introducerea lucrării *Momente din viaţa bisericească a românilor,* mărturisea cu modestie: „Este o modestă, prea modestă părticică, cu care contribuiesc eu prin publicarea actelor acestora la luminarea diferitelor faze, prin care a trecut istoria bisericii noastre... Suntem datori să lucrăm cu toţii, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziţie, să lucrăm, *sine ira et studio,* pentru luminarea chestiunilor istorice". Atît cît i-a stat în putinţă, el şi-a împlinit această datorie; rămîne doar ca noi, preluînd „ştafeta" să o ducem pînă la capăt...

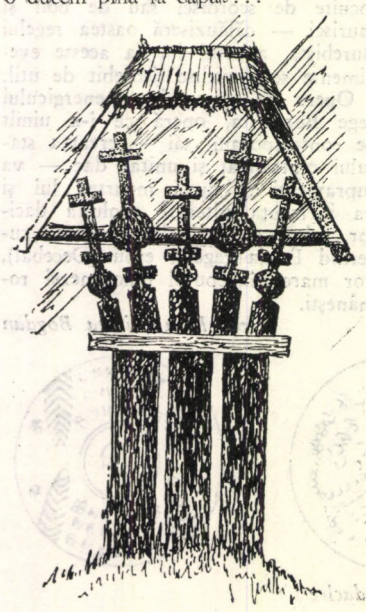

Logodirea Duhului

Într-o ectenie din rînduiala Sfîntului Botez preotul se roagă pentru cel ce se botează „ca să-şi păzească el haina Botezului şi *logodirea duhului* neîntinată şi fără prihană în ziua cea înfricoşătoare a lui Hristos-Dumnezeul nostru". Haina Botezului reprezintă primirea celui botezat în împărăţia Harului lui Iisus, naşterea cea „de sus", intrarea în comunitatea celor ce se mîntuiesc, iar Taina Mirungerii vine să pecetluiască şi să desăvîrşească această viaţă nouă.

Logodirea sufletului cu Hristos, începută în Sf. Botez, se continuă şi se desăvîrşeşte în cea de a doua Taină a iniţierii creştine, Sfînta Mirungere, prin faptul că acum Hristos îşi pune *pecetea* chipului Său, prin lucrarea Duhului Sfînt, asupra făpturii celei noi ieşite din apa Botezului. Este deci, o strînsă legătură între cele două Taine mergînd pînă la a le socoti complementare, asemănătoare cu legătura dintre naştere şi viaţă. Botezul este naşterea în Hristos, Mirungerea — viaţa întru Hristos. Puterile primite în Botez în sîmbure, cresc şi se desăvîrşesc prin Mirungere. Prin ea sufletul creştinului a intrat într-o unire tainică cu Hristos asemănătoare cu unirea logodnei şi a nunţii. Că la început, cînd creştinismul era redus la cîteva comunităţi întemeiate şi îndrumate de Sf. Apostoli, această Taină se săvîrşea prin punerea mîinilor Sfinţilor Apostoli şi că, foarte curînd, odată cu răspîndirea Evangheliei în lume, ea se săvîrşea — ca şi astăzi, prin ungere cu Sf. Mare Mir la părţile principale ale trupului, nu schimbă nimic nici din fiinţa Tainei nici, mai ales, din roalele ei mîntuitoare. Ba chiar se poate spune că săvîrşirea ei prin Sf. şi Marele Mir răspunde mai bine sensului tainic al împărtăşirii Sfîntului Duh prin Iisus Hristos „Mirul cel ceresc vărsat peste faţa lumii" (Cîntarea Cînt. 1, 3). Prin ungere se aşezau în Vechiul Testament regii, preoţii şi proorocii lui Israil. Iisus Hristos este, prin excelenţă, *Unsul Domnului.* El este cel ce ne pecetluieşte, El este cel ce ne *unge* şi ne dă arvuna Duhului în inimi (cf. II Cor. 1, 21) spre a ne logodi cu El într-o unire tainică asemănătoare cu logodna în ordinea trupească. Sf. Chiril al Ierusalimului zice că abia prin această ungere ajunge creştinul să se învrednicească în chip deplin de numele pe care-l poartă şi să se împărtăşească, prin aceasta, de acea „preoţie împărătească", de a fi membru al poporului agonisit de Dumnezeu (I Petru 2, 9) care îi conferă calitatea de a da mărturie şi a aduce jertfe lui Dumnezeu, desigur nu de unul singur ci în comuniune cu fraţii săi şi prin mijlocirea preoţiei sacramentale întemeiată tot de Iisus Hristos. Prin Mirungere Mirele-Hristos împărtăşeşte sufletului unit cu El şi tuturor sufletelor împreună, alcătuind Biserica, Mireasa Sa, toate acele energii, puteri duhovniceşti care-l învaţă la tot binele, îl îndeamnă la săvîrşirea acelor fapte care să ateste mereu prezenţa Lui în suflete.

Între multele asemănări privind unirea sufletului credincios cu Hristos se numără şi asemănarea cu legătura dintre mire şi mireasă. O sugerează frumos pilda Mîntuitorului cu cele zece fecioare dintre care cinci erau înţelepte, iar cinci nebune. Înţelepciunea celor dintîi cinci consta tocmai din aşteptarea cu credinţă, cu răbdare şi mai ales cu candele pline de untdelemn al faptelor bune — a Mirelui, pentru a se bucura de venirea lui. Nebunia celorlalte cinci consta tocmai din nesocotirea datoriei lor de fecioare care sînt datoare să-şi aştepte mirele cu toată cuviinţa. Hristos este Mirele sufletului creştin botezat şi miruit. E vorba atît de creştinul singuratic cît şi de obştea celor botezaţi care alcătuiesc Biserica, Mireasa prin excelenţă a lui Hristos. Această unire în ordinea spirituală este tot atît de strînsă cum este unirea matrimonială în ordinea trupească şi încă mai mult decît aceasta. Comparaţia — asupra căreia stăruie atît de mult Sf. Apostol Pavel (cf. Efeseni 5, 20—32) — indică şi obligaţiile creştinului faţă de Iisus cu care s-a „logodit" în Sf. Botez şi în Sf. Mirungere, de a-i fi şi rămîne credincios pînă la moarte şi nimic din cele ce se află în lumea aceasta să nu-l poată desprinde de dragostea lui Iisus. Călcarea credincioşiei (fidelităţii) credinciosului faţă de Hristos este şi o nedreptate şi un sacrilegiu; o nedreptate — pentru că atît sufletul cît şi trupul celui botezat aparţin lui Hristos (I Cor. 6, 15—17) care prin Sf. Taine îşi pune pecetea apartenenţii sale; un sacrilegiu — pentru că prin păcat credinciosul se desprinde din legătura cu Hristos făcînd, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel — „mădularele lui Hristos mădulare ale desfrînării" (I Cor. 6, 15).

Legătura dintre Hristos şi sufletul credincios a fost preînchipuită în Vechiul Testament prin legătura dintre Dumnezeu şi poporul lui Israil. În vedenia proorocului Osea, poporul lui Israil este închipuit de femeia care naşte mai întîi o fată căreia îi pune numele Lo-Ruhama (= Cea neiubită, Cea fără îndurare) şi apoi un fiu căruia i se dă numele Lo-Ami (= Nu-i poporul meu). Din pricina fărădelegilor fiilor lui Israil şi a închinării lor la idoli după exemplul popoarelor vecine, care însemna de fapt călcarea legăturii de credinţă cu Dumnezeu, le zice Domnul: „Voi nu sînteţi poporul Meu şi Eu nu sînt Dumnezeul vostru" (Osea 1, 6—9). În Vechiul Testament nu s-a putut realiza această unire deplină. Proorocul vesteşte timpurile mesianice în care Dumnezeu va încheia „un legămînt nou" cu poporul cel nou, cu fiii după duh şi după credinţă ai lui Israil, care este într-adevăr numeros ca stelele cerului şi ca nisipul mării — cum s-a făgăduit Domnul în vechime. Atunci — zice Domnul — „te voi logodi cu Mine pe vecie, după dreptate şi bunătate şi dragoste". Atunci Lo-Ruhama şi Lo-Ami vor auzi glasul Domnului: Tu eşti poporul Meu, iar ei vor răspunde: Tu eşti Dumnezeul nostru (Osea 2, 21—25).

Făgăduinţa aceasta este dumnezeiască, dar ea nu a putut fi împlinită în Vechiul Testament. În *Cîntarea Cîntărilor* mirele tînjeşte după mireasa sa. „Pune-mă ca o pecete pe inima ta, ca o pecete pe braţul tău" (C. Cînt. 8, 6). Împlinirea făgăduinţei dumnezeieşti s-a făcut în Noul Testament în care Hristos — Mirele cel ceresc îşi pune pecetea Duhului Său cel Sfînt peste sufletele şi trupurile celor botezaţi şi miruiţi.

Sfîntul Apostol Pavel se socoteşte pe sine ca un mijlocitor (paranimf) al logodnei dintre credincioşi şi Iisus Hristos. El scrie Corinteni-lor: „Vă rîvnesc pe voi cu rîvna lui Dumnezeu, pentru că v-am logodit (sufleteşte) unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită" (II Cor. 11, 2). Logodna sufletului creştinesc cu Iisus se întemeiază pe credinţă dreaptă şi iubire, pe asemănarea cu El. Cînd e asemănare între suflete atunci logodna e fericită. Desfacerea unei căsătorii se întîmplă tocmai din lipsa de potrivire, de asemănare, între suflete. Tot aşa şi între sufletul creştinului şi Iisus-Mirele cel ceresc. Pentru realizarea acestei logodne, pentru reuşita ei, El revarsă prin Duhul Sfînt darurile sale cele de multe feluri.

E adevărat că în vremurile de demult această sfîntă Taină era însoţită de semne şi minuni văzute. „Astfel de semne şi erau trebuitoare în acele vremi de întemeiere a Bisericii şi de întărire a religiei creştine". Trebuia înfrîntă cerbicia neamurilor păgîne care nu erau obişnuite să creadă decît în minuni văzute pentru simţurile trupeşti. E adevărat şi faptul că astfel de semne n-au lipsit şi nu lipsesc niciodată în viaţa Bisericii, dar, întotdeauna — atunci cînd ele au fost adevărate şi trimise de la Dumnezeu şi nu înşelăciuni şi amăgiri diavoleşti — ele au ajutat la „zidirea" Bisericii şi la binele aproapelui, potrivit înţelepciunii şi Proniei divine. „Ceea ce însă Sf. Mir împărtăşeşte la toţi creştinii de totdeauna şi din orice vreme sînt darurile atît de folositoare sufletelor: darul evlaviei şi al rugăciunii, al dragostei şi al înţelepciunii, precum şi altele, cu toate că mulţi creştini nu-şi dau seama de aceasta". Ele sînt „roadele Duhului (Galateni 5, 22) — darurile Mirelui ceresc pentru sufletele logodite cu El. „Taina Sfîntului Mir îşi face roadele sale în toţi cei ce-l primesc dar nu toţi simt darurile ce se pogoară peste ei şi nici nu se grăbesc toţi să tragă folos din această comoară ce li se dă... de aceea şi spune Sf. Apostol Pavel către Timotei: „Nu fi nepăsător faţă de darul care este în tine..." (I Tim. 4, 14) — vrînd parcă să ne arate că nici darul nu slujeşte la nimic dacă nu ne străduim să lucrăm cu el". (N. Cabasila).

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Adunarea europeană a Alianţei Reformate Mondiale

Între 9—14 sept. 1980 a avut loc, la Poiana Braşov, Adunarea europeană a Alianţei Reformate Mondiale.

Au participat peste 200 de delegaţi, observatori şi alţi invitaţi. Biserica noastră a fost reprezentată de o delegaţie alcătuită din: Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Epifanie Tomitanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, prof. Nicolae Chiţescu, pr. prof. Constantin Galeriu, ambii de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti şi pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Lucrările au fost deschise marţi, 9 septembrie a. c., ora 20,30, în sala mare de şedinţe a hotelului „Sport" din Poiana Braşov, printr-un serviciu religios, în cadrul căruia Eminenţa Sa Episcopul László Papp al Episcopiei Reformate din Oradea a rostit o meditaţie. A urmat apoi cuvîntul de deschidere al profesorului dr. Guus E. Meuleman, preşedintele ramurii europene a Alianţei Reformate Mondiale. Vorbitorul a înfăţişat etapele mai însemnate ale istoriei Alianţei Reformate Mondiale, de la întemeierea ei în 1875, la Londra, şi pînă azi, insistînd asupra evoluţiei şi activităţii ramurii europene a acestei organizaţii. În final, a exprimat satisfacţia că pentru prima dată în istorie o adunare a Alianţei Reformate se ţine în estul Europei, respectiv în România şi a mulţumit factorilor în drept pentru condiţiile puse la îndemînă ca şi pentru posibilitatea asigurată participanţilor de a vizita diferite comunităţi reformate locale şi, în general, ţara cu frumuseţile ei naturale.

De la tribuna Adunării au fost rostite, în continuare mai multe mesaje.

D-l director dr. Ioan Popescu a adresat un cuvînt de salut din partea Departamentului Cultelor.

Eminenţa Sa Episcopul Nagy Gyula al Eparhiei Reformate din Cluj-Napoca a vorbit în numele comunităţii reformate din România. Vorbitorul a arătat că aici, în ţara noastră, cetăţenii, indiferent de naţionalitate îşi pot mărturisi propriul lor crez, fără nici o discriminare. Iată de ce a fost posibil să se întrunească, la Poiana Braşov o adunare cum este aceasta. Alegerea locului a fost o fericită inspiraţie.

P. S. Episcop Antonie al Buzăului, care a participat în calitate de sol al Conferinţei Bisericilor Europene, a prezentat un mesaj din partea acestei organizaţii.

În zilele următoare au mai rostit mesaje, între alţii şi: Prof. Todor Sabev, în numele Consiliului Ecumenic al Bisericilor; Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, în numele P. F. Patriarh Iustin şi al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române; d-l Gerhard Schullerus, vicar al Episcopiei Evanghelice C. A. din România, în numele acestei Biserici.

Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a arătat între altele: „Evenimentul pe care îl salutăm astăzi se află în consens deplin cu spiritul tradiţional de conlucrare interreştină, care s-a manifestat de-a lungul secolelor, în ţara noastră, în slujirea idealurilor nobile ale tuturor fiilor poporului nostru, indiferent de naţionalitate şi credinţă religioasă... În spiritul ospitalităţii româneşti, Vă întîmpinăm cu un călduros salut de bun venit pe pămîntul României şi rugăm pe bunul Dumnezeu să binecuvinteze cu roade îmbelşugate lucrările Conferinţei Dumneavoastră, spre propăşirea vieţii spirituale a Bisericilor reformate, spre slujirea dreptăţii şi păcii în lume, spre mai deplina noastră apropiere de unitatea voită de Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos".

Între 10—12 sept. a. c. lucrările Adunării s-au desfăşurat în sesiuni plenare şi grupe de lucru. Profesorul Alain Blancy, aparţinînd Bisericii Reformate din Franţa, actualmente profesor la Institutul Ecumenic de la Bossey — Geneva, a prezentat consecutiv, în trei zile expuneri asupra temei generale a Adunării: *„Eu voi fi Dumnezeul vostru iar voi îmi veţi fi mie popor"*.

Prima expunere, cu titlul: „Dumnezeul alianţei" a fost făcută miercuri, 10 sept. a. c.; a doua expunere, cu titlul: „Poporul Alianţei" joi, 11 sept. a. c., iar a treia, cu titlul: „În viaţa de alianţă", vineri, 12 sept. a. c.

Alte expuneri prezentate: miercuri, 10 sept. a. c., profesorul Gálfy Zoltán de la Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca a prezentat referatul: „Sfînta Scriptură în viaţa Bisericii Reformate din România", iar profesorul dr. Péntek Árpád, de la acelaşi Institut, a făcut o prezentare generală a Bisericii Reformate din România. În aceeaşi zi, în cadrul sesiunii plenare de la ora 20,30, secretarul general al Alianţei Reformate mondiale Edmond Perret, a prezentat raportul Secretariatului.

Ultima parte a lucrărilor a fost rezervată procedurilor administrative: alegerea noului Comitet al Alianţei Reformate Mondiale (ramura europeană), stabilirea datei şi a locului viitoarei adunări, bugetul Alianţei, etc.

Sîmbătă, 13 sept. a. c., la ora 18 a avut loc un concert de orgă în Biserica Neagră din Braşov, în prezenţa tuturor participanţilor, iar Duminică dimineaţa a avut loc un serviciu religios la biserica reformată din Braşov. În aceeaşi zi, la ora 15 o parte din participanţi s-a deplasat la Cluj-Napoca unde au fost oaspeţii Episcopiei Reformate din localitate şi au vizitat pe lîngă alte obiective şi Institutul Teologic Protestant. Aici a avut loc un serviciu religios şi s-a ţinut prima şedinţă a noului Comitet.

Lucrările Adunării s-au încheiat astfel cu un bilanţ fructuos.

La moartea pr. prof. dr. Dumitru Belu

Este greu să exprimi în cuvinte bogăţia de însuşiri care a caracterizat marea personalitate a prof. Dumitru Belu. De altfel, nici n-am fi în asentimentul său dacă am încerca să facem lucrul acesta. Personal n-a vorbit niciodată despre sine şi nici pe alţii nu i-a îngăduit să-i aducă laude. N-a găsit efectiv răgaz pentru aceasta. În viziunea sa, Dumnezeu a hărăzit omului fiecare clipă pentru a adăuga mereu cîte ceva la puţinul pe care a izbutit să-l realizeze anterior. Dată fiind scurtimea vieţii omeneşti, nu pot exista clipe de popas, clipe în care să te opreşti şi să cîntăreşti zestrea agonisită spre automulţumire, ci trebuie să ai privirea mereu aţintită înainte şi întreaga fiinţă angajată total într-un continuu efort de autodepăşire. Aşa a gîndit şi aşa a trăit profesorul Dumitru Belu. De cînd a pornit pe calea pe care i-a rînduit-o Dumnezeu şi pînă de curînd cînd a trebuit totuşi să se oprească, a muncit fără răgaz şi cu toată dăruirea, a ars ca o flacără vie, alimentată de o forţă lăuntrică inepuizabilă.

Dacă, în acest moment solemn al plecării sale dintre noi, va trebui să spunem totuşi ceva în legătură cu el nu ne vom referi la persoana sa, pe care şi-a păstrat-o de-apururi ascunsă în taina unei vieţuiri smerite şi retrase, ci la darurile sale pentru noi, la moştenirea pe care ne-a lăsat-o ca un adevărat părinte. Pentru că aceste daruri le-a pregătit special pentru noi, avem dreptul şi datoria să vorbim despre ele.

Cel mai de seamă dar pe care îl avem de la el este *cuvîntul pe care l-a rostit de la amvon şi de la catedră.*

Fericit este preotul care reuşeşte să împărtăşească credincioşilor săi astfel de cuvinte — daruri. Fericit, de asemenea, Dascălul despre care se poate spune că a grăit în aşa fel în faţa ucenicilor săi încît aceştia să primească fiecare cuvînt al său ca pe un dar neprecuit.

Preotul şi profesorul Dumitru Belu a urcat de fiecare dată la amvon şi deopotrivă, la catedră încărcat cu astfel de daruri.

Cuvîntul său s-a caracterizat prin tărie şi frumuseţe. A fost un cuvînt viu, lucrător, mobilizator la acţiune.

Cînd vrem să subliniem, în general, caracterul efemer al cuvîntului uman, obişnuim să spunem că *cuvîntul sau vorba zboară,* adică se pierde în neant, nelăsînd în timp şi spaţiu nici o urmă. Părintele profesor Dumitru Belu n-a rostit astfel de cuvinte. El a scos din vistieria sufletului şi minţii sale, numai daruri de mare preţ. De aceea, vor stărui mereu vii în inimile noastre cuvintele sale pline de miez, încărcate cu frumuseţi nebănuite. Ecoul lor nu se va stinge niciodată.

O bună parte din cuvîntul-dar al său, părintele Belu ni l-a transmis pe calea scrisului. În urma sa rămîn o serie de lucrări, articole şi studii publicate pe parcursul anilor. Numeric, cifra lor este impresionantă, iar valoric, ele se situează în rîndul celor mai de seamă creaţii ale scrisului teologic românesc.

Amintim tratatul: „Despre iubire", studiile: „Ortodoxia şi activismul

omului", „Despre icoana ortodoxă", „Caracterul social al Rugăciunii Domneşti", „Predica prin exemplul personal", „Calităţile de îndrumător duhovnicesc ale Sf. Apostol Pavel" şi mai ales, vasta lucrare care însumează 345 pagini dactilografiate despre „Unele aspecte fundamentale ale etosului creştin", toate purtînd amprenta de mare prestigiu a izvoditorului lor.

A vorbit nespus de frumos părintele Belu şi a scris pagini de mare profunzime. Dar dacă ne-am opri numai la atît ar însemna să reducem la jumătate darurile pe care ni le-a pregătit. A vorbit şi a scris într-adevăr frumos, dar a şi trăit cu convingere şi zel deosebit marile comandamente ale credinţei creştine. Iată deci un alt dar, de valoarea tuturor celorlalte la un loc, pe care ni-l îmbie acum cînd păşeşte dincolo de graniţele vremelniciei: este darul vieţii sale petrecute pilduitor în frica de Dumnezeu şi dragostea şi respectul faţă de semeni.

O evlavie deosebită în îndeplinirea misiunii sacerdotale, autoritate şi prestigiu în practicarea misiunii de dascăl, dreapta ţinută morală în viaţa de familie, merituoasă contribuţie pe plan patriotic-cetăţenesc, duioşie şi sinceritate în relaţiile cu colegii şi prietenii, compasiune şi dăruire faţă de toţi oamenii, acestea au fost trăsăturile de caracter care au înnobilat chipul lăuntric ale alesului slujitor al lui Hristos, prof. dr. Dumitru Belu.

În timpul din urmă, Împăratul ceresc l-a încercat cu o grea pierdere şi a cerut de la el mai mult zbucium şi mai multe dureri. Mai slabi poate în credinţă şi virtute decît el, l-am urmărit cu oarecare îngrijorare. Dar statura lui a rămas dreaptă şi în mijlocul acestor încercări. Puterea care l-a însufleţit permanent a izvorît din credinţa dobîndită de el din scrisul paulin că tot ceea ce se veşteţeşte şi moare aici pe pămînt, renaşte şi se restabileşte, în chip desăvîrşit, dincolo, în lumea veşniciei (I Cor. 15, 42—43).

Spre zările acestei lumi unde străluceşte de-apururi cu lumina sa cea nespusă Hristos — Soarele dreptăţii — l-am condus şi noi, de curînd, pe prea iubitul şi în veci neuitatul nostru părinte şi frate, profesor dr. Dumitru Belu, rugînd pe Părintele luminilor să-l primească în slava Sa iertătoare şi să-i dăruiască veşnică odihnă şi pace.

Date personale ale adormitului în Domnul

S-a născut în 21 noiembrie 1902 în com. Greceanca-Buzău.

După absolvirea Seminarului teologic din Buzău, urmează cursurile Facultăţii de Teologie din Cernăuţi, unde îşi ia licenţa în 1927 şi doctoratul în 1929.

Funcţionează o vreme ca profesor la Seminarul monahal de la Mănăstirea Neamţu (1927—1928) iar apoi ca profesor la Seminarul monahal de la Mănăstirea Cernica (1930—36). La 1 octombrie 1936 a fost numit profesor suplimentar la Catedra de Teologie Morală de la Academia teologică din Oradea. În anul următor e numit titular provizoriu, funcţionînd în această calitate pînă în 1940 cînd e detaşat la Academia teologică din Caransebeş. Revine la Oradea în 1942 cînd e numit titular definitiv. Din 1949 trece la catedra de Omiletică, Catehetică şi Pedagogie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, funcţionînd pînă în 1968, cînd se pensionează.

A fost hirotonit diacon în 1936 şi preot în 1938.

La Oradea, a fost un timp membru în Adunarea eparhială, iar între 1 ianuarie 1938 şi 1 septembrie 1940 a redactat publicaţia „Legea Românească". A condus de asemenea, un timp, biblioteca Academiei teologice din Oradea-Timişoara. La Timişoara a activat în cadrul Institutului Social Banat-Crişana. În 1945 a contribuit la reorganizarea Direcţiei Învăţămîntului religios din Ministerul Cultelor.

Pentru merite deosebite la catedră şi amvon a fost distins cu rangul de iconom stavrofor.

A adormit în Domnul la data de 6 septembrie 1980.

Duminică, 7 septembrie a. c., a fost depus în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, unde a fost priveghiat de către colegi şi preoţii de la cursurile de îndrumare, dintre care mulţi i-au fost studenţi.

Slujba prohodului a fost oficiată luni, 8 septembrie, în catedrala mitropolitană, în prezenţa Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Personalitatea celui adormit a fost omagiată de pr. prof. D. Abrudan, în numele Institutului Teologic Universitar din Sibiu, de pr. prof. Ilie Moldovan, în numele Institutului Teologic Universitar din Bucureşti şi pr. prof. Sofron Vlad, în calitate de coleg şi prieten apropiat.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Lucrările Seminarului teologic sud-est european

(Continuare din pag. a 3-a)

teologică, iar după cină corul studenţilor din localitate a prezentat un frumos program de cîntece greceşti. Nu găsim potrivit să descriem aici detaliat conţinutul tuturor rapoartelor, comunicărilor şi discuţiilor care s-au purtat în legătură cu temele tratate. Totuşi amintim cîteva.

În ziua de 1 septembrie a avut loc referatul prof. Günther Schnurr de la Heidelberg cu titlul „Gestiftete Kirche — Stiftende Kirche". Cele mai multe discuţii s-au purtat în limbile germană şi engleză. La discuţiile asupra acestui referat s-au exprimat şi unele rezerve faţă de caracterul uneori prea confesional al concepţiei despre Biserică aşa cum s-a obişnuit în teologia de pînă acum cîteva decenii, exprimîndu-se dorinţa de a se căuta depăşirea atît a caracterului ei exclusiv instituţionalist, cît şi cel al lipsei totale a caracterului ei harismatic dar şi văzut. Spre deosebire de aceste două extreme, s-a accentuat cu admiraţie poziţia centrală a ortodoxiei, a cărei expresie plenară e liturghia ei.

În ziua de 2 septembrie s-au prezentat patru comunicări: „Omilia Sf. Vasile în cinstea Sf. Mammant" (G. Martselos — Salonic), apoi „Idei religioase în scrierea lui Kant despre pacea eternă" (N. Balcă — Bucureşti); „Despre acţiunile catolice Pax" (Mladen Karadjole — Brussel-Split) şi „Făcători de pace între ierarhii şi sfinţii naţionali ai sîrbilor" (D-trie Dimitrievici — Belgrad). În toate aceste comunicări ca şi în discuţiile purtate pe marginea lor s-au subliniat strădaniile depuse de conştiinţa creştină în vederea păcii dintre oameni şi dintre popoare.

Ziua de 3 septembrie a fost rezervată vizitării monumentelor religioase ale Salonicului medieval, care, după cum se ştie, sînt cele mai bogate după cele din Constantinopol. După masă, la Institutul de studii patristice din mănăstirea Vlatadon acelaşi asistent Gh. Martselos a conferenţiat despre „Raţiune şi limitele ei în cugetarea Sf. Vasile cel Mare", după care s-a făcut un scurt expozeu asupra lucrărilor Institutului. Seara, după cină, a conferenţiat în limba franceză Prof. M. Păcurariu despre strădaniile pentru pace depuse de preoţii şi ierarhii Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul veacurilor.

În ziua de 4 septembrie au făcut comunicări despre „acţiunile creştine în viziunea istorico-filozofică" (D. Mukanos din Atena), apoi „Despre pace în textele liturgice ortodoxe", prof. K. Chr. Felmy — Erlangen, „Ideea de pace în limbajul liturgic catolic" (A. Kusici — Split) şi „Despre relaţiile culturale şi bisericeşti bulgaro-ruse" (Hr. Stoiana — Sofia). Seara şi-a prezentat comunicarea prof. Mih. Bucsay — Budapesta despre „Biserica Ungară şi acţiunea ei pentru mîntuirea sufletelor".

În 5 septembrie au prezentat comunicări prof. Jos. Mateşici de la Institutul de slavistică din Mannheim despre „Oglinda adevărului", o carte a lui K. Peikici din sec. 18, care milita pentru unirea Bisericilor. La discuţii s-a subliniat din partea delegaţilor români caracterul îngust confesional al numitei lucrări. Prof. Iv. Panciovski — Sofia a vorbit apoi despre viaţa duhovnicească şi despre strădaniile pentru pace oglindite în tradiţiile poporului bulgar.

După-masă, în cadrul vizitei la mănăstirea Sf. Gheorghe de la marginea Tesalonicului a vorbit despre rolul românilor în ajutorarea mănăstirilor de la Muntele Athos prof. T. Bodogae — Sibiu. Aceasta întrucît după terminarea şedinţelor unii dintre participanţi intenţionau să viziteze mănăstirile Sf. Munte.

În sfîrşit, în 6 septembrie, în ultima zi, şi-au prezentat comunicările prof. Emilian Popescu — Bucureşti despre „Creştinismul timpuriu din România în lumina cercetărilor mai noi" şi prof. A. M. Ritter — Marburg, despre „Monahism ca mişcare harismatică înnoitoare în lumina celor trei părinţi capadochieni".

În general, se poate spune că lucrările celui de al V-lea Seminar teologic sud-est european au marcat o nouă etapă în strîngerea relaţiilor dintre ostenitorii unui climat de apropiere cît mai vizibilă între reprezentanţii Bisericilor creştine. Noua conducere în frunte cu prof. A. Ritter şi K. Felmy (dintre români Em. Popescu) va căuta noi resorturi pentru continuarea acestei lăudabile acţiuni ecumeniste, care ne-a convins odată mai mult că Biserica Ortodoxă are multe de spus în dialogul inter-creştin al vremilor noastre.

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— Marţi, 1 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin, împreună cu P. S. Episcop Antonie al Buzăului, au luat parte la o recepţie oferită de Ambasada Canadei la Bucureşti, cu ocazia zilei naţionale a acestei ţări.*

— Vineri, 4 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin, a participat la şedinţa încheierii lucrărilor consfătuirii cu cadrele didactice din învăţămîntul teologic superior din Patriarhia Română, care s-au ţinut la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.*

— *P. F. Patriarh Iustin, împreună cu P. S. Episcop Antonie al Buzăului şi P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal, au luat parte la o recepţie oferită de Ambasada S. U. A. la Bucureşti.*

— Marţi, 8 iulie 1980, *P. F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtuoazie a Excelenţei Sale Domnului Michael Kotakis, ambasadorul Greciei la Bucureşti.*

— Marţi 15 şi miercuri 16 iulie a. c. *Desfăşurarea lucrărilor Sfîntului Sinod plenar al Bisericii Ortodoxe Române, sub preşedinţia P. F. Patriarh Iustin.*

— Joi, 17 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Cornel Heneschke — primul consilier al Ambasadei R. P. Polone la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie al Buzăului.*

— Sîmbătă, 19 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor.*

— Luni, 21 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul a participat la o recepţie oferită de Ambasada R. P. Polone la Bucureşti, cu ocazia zilei naţionale.*

— Joi, 24 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit pe Prof. Michael Evdokimov, redactorul Buletinului de presă ortodox S. O. P. de la Paris — Franţa. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie al Buzăului.*

— Vineri, 25 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtuoazie a Excelenţei Sale D-lui Jerzi Kusiac, Ambasadorul R. P. Polone la Bucureşti. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.*

— Luni, 28 iulie 1980. *În sala festivă a reşedinţei patriarhale din Bucureşti s-au desfăşurat lucrările Consfătuirii dintre reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române şi ai altor Culte religioase din ţara noastră şi o delegaţie a Cultelor din S. U. A., condusă de Em. Sa Rabinul Arthur Schneier, preşedintele Fundaţiei „Appeal of conscience". Lucrările consfătuirii au fost conduse de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.*

— Miercuri, 6 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a participat la recepţia oferită de Eminenţa Sa D-l Moses Rosen, Şef rabinul Cultului mozaic din ţara noastră, în cinstea delegaţiei ecumenice din S. U. A., condusă de Em. Sa Rabinul Arthur Schneier preşedintele Fundaţiei „Appeal of Conscience".*

— Joi, 7 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a participat la dejunul oferit de D-l Ion Roşianu, preşedintele Departamentului Cultelor, în cinstea delegaţiei Cultelor din S. U. A., care a avut loc în saloanele Hotelului Athénée Palace.*

— *La orele 18, P. F. Patriarh a participat la recepţia oferită de D-l Herbert Kaiser, însărcinatul cu afaceri ad-interim al S. U. A. la Bucureşti, în cinstea delegaţiei Cultelor din S. U. A., care ne vizitează ţara.*

— Joi, 14 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit o delegaţie din partea Comitetului pontifical de studii istorice al Vaticanului, condusă de Mgr. Michele Maccarrone, preşedintele acestui Comitet. Au fost de faţă I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal.*

— *P. F. Patriarh Iustin a primit pe membrii Biroului Congresului internaţional de istorie care s-a ţinut la Bucureşti, conduşi de preşedintele Biroului Congresului, Prof. Karl D. Erdmann. Au fost de faţă I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal.*

— Sîmbătă, 16 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit pe Prof. William Frend, noul preşedinte al Comisiei internaţionale de istorie bisericească comparată; Ernst Vogler, secretarul general al Comisiei şi L. Kocszowski, membru al acestei Comisii. Au fost de faţă I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi Prof. Emilian Popescu, de la Institutul Teologic din Bucureşti.*

— Vineri, 22 august a. c. *La orele 16, P. F. Patriarh Iustin însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul, a participat la şedinţa solemnă care a avut loc la Sala Palatului R. S. România cu prilejul zilei de 23 August — sărbătoarea naţională a poporului român.*

— *La orele 20 P. F. Patriarh Iustin, împreună cu P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul, au luat parte la recepţia oferită de Consiliul de Stat şi Guvernul R. S. România cu prilejul celei de a 36-a aniversări a eliberării patriei noastre.*

— Miercuri, 27 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit delegaţia Bisericii Luterane din Renania, formată din: Karl Immer — preşedintele Bisericii Luterane din Renania şi membru în Conferinţa Episcopilor Bisericii Luterane din R. F. Germania, cu soţia; Jan Brügelmann — primarul oraşului Köln şi membru în Consiliul de conducere al Bisericii Luterane din Renania, cu soţia; Dr. Med. Johannes Bredt, şef de Clinică la Universitatea din Köln, cu soţia; Kurt Schöllhaner, jurist şi deputat în Parlamentul Landului Renaniei, cu fiul.*

Delegaţia a fost însoţită de Eminenţa Sa Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. din ţara noastră. Au fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul şi P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul.

Arhid. Ion Bănăţeanu

Al X-lea Congres al Organizaţiei internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament

Cel de al X-lea Congres al Organizaţiei internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament s-a desfăşurat la Viena, între 24—29 august a. c., fiind precedat de Congresul Organizaţiei internaţionale pentru Septuaginta (în zilele de 22—23 august a. c.).

Au fost prezenţi 321 de participanţi. Din ţara noastră au luat parte, de la ortodocşi: pr. prof. Dumitru Abrudan — Sibiu, pr. Atanasie Negoiţă — Bucureşti, asistent diac. Emilian Corniţescu — Bucureşti; de la romano-catolici: dr. Jakubini György — Alba Iulia, dr. Vladimir Peterca — Iaşi; de la protestanţi: prof. Eszeny Maria — Cluj-Napoca şi doctorandul Michael Gross — Sibiu.

Deschiderea oficială a Congresului a avut loc Duminică, 24 august a. c., ora 20, în sala Universităţii din Viena printr-un cuvînt de salut adresat de prof. W. Kornfeld (rom.-cat.) din Viena, preşedintele Organizaţiei internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament. Acelaşi vorbitor a prezentat apoi referatul: „Qadoş" (Sfînt) şi dreptul divin în Vechiul Testament".

Lucrările propriu-zise au început luni, 25 august a. c., şi s-au desfăşurat în paralel în două săli. În sala I au fost prezentate referate în limbile germană şi engleză iar în sala a II-a, în limbile franceză şi engleză.

Dintre temele expuse amintim:

1. Sensul cuvîntului mal'ak (trimis) în semantica nord-occidentală: expunere filologică şi istorico-religioasă;
2. Profeţiile lui Valaam şi textele arameene de la Deir Alla;
3. Studiile aramaice şi Biblia;
4. Isaia 54 şi tema despre Noul Ierusalim;
5. Compoziţia cărţii Amos;
6. Observaţii asupra relaţiei dintre poezie şi proză în cartea lui Ieremia;
7. „Vechiul" şi „Noul" Legămînt în Ieremia 31, 31—34 şi în alte texte;
8. Tema „Circumciziunii inimii" (Deut. 30, 16; Ier. 4, 4) în versiunile vechi (Tergume şi Septuaginta) şi la Qumran.
9. Antropomorfismele şi antropopatismele în Targume;
10. Descrierea bătrîneţii în Ecclesiast 12, 1—7 este alegorică?
11. Consideraţii asupra datării cărţii Iov;
12. Vechiul Testament ca disciplină teologică. Scopurile sale.

Au fost prezentate de asemenea o serie de scurte comunicări.

Luni, 25 august 1980, a avut loc un dineu la Primărie, oferit de primarul Vienei în cinstea participanţilor la Congres, iar marţi, 26 august, participanţii au poposit la mănăstirea Klosterneuburg, unde primatul Austriei, cardinalul dr. Franz König a oferit un dineu.

Joi, 28 august a avut loc o şedinţă plenară în cadrul căreia a fost ales noul preşedinte în persoana prof. Alonso Schökel Luis din Roma şi cînd s-a hotărît ca viitorul Congres să aibă loc peste trei ani în Salamanca — Spania.

Ca şi congresele anterioare şi cel de al X-lea Congres de Vechiul Testament se înscrie în rîndul manifestărilor ştiinţifice de înalt prestigiu. Din păcate au fost puţine temele care să reflecte mesajul spiritual pe care ni-l transmite Vechiul Testament. Biserica Ortodoxă este interesată în valorificarea acestui mesaj.

Lucrările Comisiei pregătitoare interortodoxe pentru dialogul teologic cu Bisericile luterane

După şedinţele Comisiei interortodoxe de la Sygtuna (1978) şi Amelungsborg (1979) a avut loc la Skalholt în Islanda, între 6—13 septembrie 1980, cea de a treia şedinţă a reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe, pentru pregătirea dialogului general cu Bisericile luterane.

Au participat 17 reprezentanţi din partea celor 10 Patriarhate Ortodoxe, şi ai Bisericilor Ortodoxe autocefale.

Programul oficial al întîlnirii a fost inaugurat prin celebrarea Liturghiei ortodoxe în catedrala luterană din Reykjavik, de mai mulţi membri ai Comisiei. Aceasta a fost prima Liturghie ortodoxă în Islanda. În timpul întîlnirii s-au ţinut servicii ortodoxe zilnice în catedrala din Skalholt, sediul primei episcopii din Islanda.

Tema propusă la ultima întrunire a Comisiei la Amelungsborn: „Participarea la Misterul Bisericii", a fost dezbătută în următoarele referate: 1. Participarea la Misterul Bisericii; teze; 2. Premize pentru participarea la Misterul Bisericii, teze ecleziologice; 3. Condiţiile pentru participarea la Misterul Bisericii şi 4. Eclesiologia euharistică în teologia ortodoxă modernă.

Cîteva aspecte specifice şi de bază ale temei principale au fost lămurite prin discuţiile la care au luat parte toţi participanţii.

O subcomisie a formulat temele ce urmează să se trateze pentru dialogul general cu Bisericile luterane. Acestea sînt următoarele: 1. Unitatea Bisericii; 2. Lucrarea Duhului Sfînt în Biserică; 3. Unitatea de credinţă şi limitele Bisericii; 4. Sfintele Taine; 5. Sinergismul; 6. Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie.

La lucrările Comisiei s-a dat o înaltă apreciere raportului Comisiei luterane ce s-a ţinut în Creta, între 4—10 martie 1980.

Comisia a ajuns de acord ca prima întrunire a Comisiei teologice interortodoxă să fie planificată pentru începutul lunii septembrie 1981, în acelaşi timp şi în acelaşi loc ca şi Comisia luterană, ca după cîteva zile de şedinţe separate să aibă loc o primă întrunire comună.

Pentru începerea dialogului general este necesar ca să se adune materialul referitor la „Participarea la Misterul Bisericii" din discuţiile bilaterale ale Patriarhiei din Constantinopol, din Moscova şi din România, şi să le prezinte Comisiei pentru studiul viitor la prima întrunire din anul 1981.

Se consideră binevenită propunerea Comisiei luterane ca în anul 1981 să se comemoreze împreună împlinirea a 1600 ani de la ţinerea Sinodului ecumenic de la Niceea. La lucrările şedinţelor interortodoxe au asistat din partea F. L. M. Prof. G. Kretschmar şi Dr. Daniel Martensen.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost alcătuită din P. S. Vasile al Oradiei şi Prof. Ică Ioan de la Institutul teologic din Sibiu, participînd la lucrările Comisiei în subcomisiile pentru fixarea temelor şi la formularea dezbaterilor şi a concluziilor generale.

Comisia pregătitoare interteologică a dialogului dintre Bisericile Ortodoxe şi F. L. M. şi-au încheiat astfel lucrările, stabilind cadrul şi premizele începerii dialogului propriu-zis, pe care îl dorim rodnic şi pozitiv.

400 de ani de la naşterea lui Varlaam

ISTORICI LITERARI DESPRE IMPORTANŢA CĂRŢII ROMÂNEŞTI DE ÎNVĂŢĂTURĂ PENTRU CULTURA NOASTRĂ

(Cazania lui Varlaam în conştiinţa istoriei literare)

Acum la patru sute de ani de la naşterea marelui cărturar moldovean e bine să reamintim cîteva aprecieri asupra *Cazaniei* din 1643, operă fundamentală a culturii româneşti, piatră de temelie a culturii din epoca medievală. George Ivaşcu sublinia că opera deţine în cultura română un loc analog *Bibliei* lui Luther în cultura germană." Să înţelegem aşadar că este cea mai importantă operă sub raportul contribuţiei la formarea limbii literare. În primul rînd prin frumuseţea şi plasticitatea limbii şi stilului. „O limbă vie, limpede, curgătoare... un ton familiar, direct" — apreciază G. Călinescu. Istoricul literar Ştefan Ciobanu făcea referiri la originea ţărănească a mitropolitului pentru a explica farmecul natural al limbii *Cazaniei*. Ca scriitor, mitropolitul Varlaam se remarcă prin claritatea şi plasticitatea limbii, pe care el şi-o formează în regiunea Neamţului unde îşi petrece o bună parte din viaţă." Idee reluată de Ioan Alexandru într-un recent „jurnal de poet" unde arăta că este importantă originea mitropolitului, întrucît el, înaintea „lui Dosoftei şi Neculce, *este întîiul mare scriitor în limba românească*, o limbă a poporului ce se desfăşoară în perioade ample şi molcome, cu expresii rupte din focul viu al vieţii pămîntenilor noştri".

În al doilea rînd influenţa extraordinară a *Cărţii* lui Varlaam asupra limbii literare româneşti se datorează circulaţiei intense a tipăriturii, în spaţiu şi timp, în toate ţinuturile româneşti. Aşa cum şi-a dorit însuşi izvoditorul ei, care într-o înţeleaptă precuvîntare se adresa către toată seminţia românească de pretutindenea", convins fiind că face „un frumos dar limbii româneşti." Un istoric literar contemporan, Octavian Şchiau sintetizînd o seamă de contribuţii parţiale a pus în evidenţă circulaţia Cazaniei lui Varlaam. Nici o altă scriere din epoca veche a culturii noastre n-a cunoscut o difuzare atît de prodigioasă. Este emoţionant să citeşti însemnările pe filele bătrîne şi îngălbenite ale cărţii lui Varlaam din care istoricul literar de azi poate reface itinerariile acestei cărţi, capătînd convingerea importanţei imense pentru unitatea noastră culturală ca şi pentru menţinerea şi învigorarea conştiinţei naţionale a românilor de pretutindeni. În acelaşi „jurnal de poet" invocat mai sus, intitulat dulce arhaic *Herbul lui Varlaam*, Ioan Alexandru vorbeşte despre *Cazania lui Varlaam* ca unul din cei mai dinamici factori culturali ai unităţii noastre naţionale: *„Cartea românească de învăţătură*, cea mai populară şi îndelung recitită veacuri de-a rîndul, în bisericile tuturor românilor — atestată în foarte multe exemplare în Transilvania pînă recent ca şi în celelalte provincii române."

Cititor de grai, şi de cugetare românească! — astfel apare Varlaam, mitropolitul cărturar în conştiinţa istoriei literare româneşti.

Ion Buzaşi

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |